

Motion till riksdagen 2021/22:3277

av **Nooshi Dadgostar m.fl. (V)**

Klimatkrisen

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut.....	4
3 Vänsterpartiets utgångspunkter i klimatpolitiken.....	7
3.1 Rättvist miljöutrymme	7
3.2 Klimaträttvisa	8
3.3 Klimat, klass och kön	9
3.4 Den ekonomiska tillväxten måste underställas en utveckling som är hållbar	9
4 Klimatkrisen – det vetenskapliga läget.....	10
5 Investera i klimatet	11
5.1 Klimatkrisen och utarmningen av biologisk mångfald måste mötas gemensamt.	11
6 Pandemin ger oss ett möjlighetsfönster för att möta klimatkrisen	12
6.1 Tvärssektoriella åtgärder	13
6.1.1 Sverige bör anta klimatmål om nollutsläpp senast år 2035	13
6.1.2 Klimatmål bör uppnås genom egna nationella utsläppsminskningar.....	13
6.1.3 Det nationella målet för en fossilfri fordonsflotta senast 2030 ska genomföras.....	14
6.1.4 Sverige bör införa en koldioxidbudget.....	14
6.1.5 Skapa ett omställningsråd	15
6.1.6 Stärkt gemensam välfärd och offentliga investeringar minskar utsläpp och klyftor.....	15
6.2 Prissättning av växthusgasutsläpp	16
6.2.1 Klimatskadliga subventioner ska avvecklas	16
6.2.2 Utred koldioxidransonering	16
6.2.3 EU:s utsläppshandelssystem (EU ETS) måste skärpas.....	16

6.3	Finansmarknaden	17
6.3.1	AP-fonderna ska placeras hållbart utan fossila investeringar	17
6.3.2	Sverige bör inrätta en grön statlig investeringsbank	17
6.3.3	Inrätta en statlig grön omställningsfond.....	18
6.3.4	Översyn av det finanspolitiska ramverket behöver inledas snarast	18
6.4	Konsumtionsbaserade utsläpp	18
6.5	Transportsektorn	19
6.5.1	Ett fossilfritt transportsystem för jämlika och jämställda transporter.....	19
6.5.2	Stärkt järnväg för en fossilfri transportsektor	19
6.5.3	Ökad och förbättrad kollektivtrafik.....	19
6.5.4	Hållbar sjöfart	20
6.5.5	Transporteffektivt och hållbart samhälle	20
6.5.6	Minska flygets klimatpåverkan.....	20
6.5.7	Inför ett kompletterande utsläppsmål för utrikes flyg och sjöfart.....	21
6.6	Energisektorn.....	21
6.6.1	Omställning till förnybar energi.....	21
6.6.2	Stärk produktion och distribution av förnybar vätgas.....	21
6.7	Industri.....	22
6.7.1	Lex Preem	22
6.8	Bostäder	23
6.9	Arbetsmarknad.....	24
6.9.1	Stärkt stöd för sysselsättning för de som drabbas negativt av klimatomställningen.....	24
6.10	Åtgärder för ett hållbart jord- och skogsbruk	24
6.10.1	Öka produktionen av biogas och biokol	25
6.10.2	Inför skatt på konstgödsel	25
6.10.3	Öka de naturliga kolsänkorna och stärk ekosystemen	26
6.10.4	Skapa ekonomiska incitament för privata skogsägare för att stärka kolinlagringen	26
6.10.5	Vänsterpartiets syn på biobränsle från skogen.....	27
6.10.6	Inför styrmedel och incitament för att främja landskapsplanering för hållbart uttag av råvaror i skogen.....	27
6.10.7	Inför styrmedel för förbättrad hushållning av biomassa	27
6.11	Cirkulär ekonomi och hållbar konsumtion	27
6.11.1	Inför producentansvar för textil	28
6.11.2	Återinför producentansvar för insamling av returpapper.....	28
6.11.3	Ge kommunerna ansvar för insamling och stärk den fastighetsnära insamlingen	29
6.11.4	Inför nationell lagstiftning för längre livslängd på elektroniska produkter	29

6.11.5	Kemikalieskatten försvårar för andrahandsmarknaden.....	30
6.11.6	Inför förbud för handeln att slänga nya varor	30
6.11.7	Minska köttkonsumtionen och klimatpåverkan från hela livsmedelskedjan	31
6.11.8	Öka plaståtervinningen samt inför krav på standardisering i producentledet.....	32
6.11.9	Stoppa utsläppen av plast till miljön senast 2030	33
6.11.10	Fossilreklamförbud	33
6.12	Agenda 2030.....	34
6.13	EU	34
6.13.1	Sverige bör driva krav om att EU:s klimatmål till 2030 skärps.....	34
6.13.2	Sverige bör driva krav om att EU ska uppnå nollutsläpp senast 2040.....	34
6.13.3	Öka EU:s klimatambitioner generellt och främja naturbaserade klimatlösningar.....	35
6.13.4	Sveriges och EU:s klimatbistånd ska vara additionellt.....	35
6.14	Klimat- och handelspolitik	36
6.14.1	EU bör ställa krav på efterlevnad av Parisavtalet i alla förhandlingar om handelsavtal.....	36
6.14.2	Ställ krav på hållbarhetsåtaganden för handel med Brasilien	36
6.14.3	Tydliggör sanktioner om handelspartner inte håller åtaganden om hållbarhet.....	37
6.14.4	Senast 2022 bör de svenska exportkrediterna i samtliga fossila verksamheter upphöra	37
6.14.5	IMF:s och Världsbankens verksamhet bör anpassas till Agenda 2030.....	37
6.14.6	Stärk företagens klimat- och miljöansvar utomlands.....	38
6.15	Sverige inför COP 26 och kommande globala förhandlingar	38
6.15.1	Sverige bör presentera eget nationellt klimatåtagande	38
6.15.2	Möjliggör överföring av grön teknik	38
6.15.3	Inkludera klass- och genusperspektivet i klimatförhandlingar	39
6.16	Klimatanpassning	39

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om klimatmål för nollutsläpp av växthusgaser senast 2035 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etappmålen om utsläppsminskningar till 2030 och 2040 för den icke handlande sektorn ska uppnås genom nationella insatser för utsläppsminskningar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det nationella målet för en fossilfri fordonsflotta senast 2030 ska genomföras och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta en koldioxidbudget med styrmedel som baseras på hur stor mängd koldioxid vi maximalt fortsatt kan släppa ut nationellt för att leva upp till Parisavtalets målsättning om 1,5 graders global temperaturökning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med förslag på utformning av ett omställningsråd och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med handlingsplan för hur Sveriges återstående klimatskadliga subventioner skyndsamt kan avvecklas i närtid och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas för att belysa effekterna av att införa koldioxidransonering i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om reformering av EU:s utsläppshandelssystem och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillse att förutsättningarna för att inrätta en grön statlig investeringsbank är utredda och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på utformning av en grön statlig omställningsfond och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tidigarelägga översynen av det finanspolitiska ramverket och inkludera klimatperspektivet i riskanalysen av de offentliga finansernas hållbarhet och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det klimatpolitiska ramverket bör utökas med ett kompletterande klimatmål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör införa ett kompletterande utsläppsmål för utrikes flyg och sjöfart och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen senast 2022 bör återkomma med ändringar i miljöbalken i syfte att stärka miljöbalken som

- verktyg för att nå klimatmål och våra övriga nationella miljö kvalitetsmål och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag i syfte att tillstånd enligt miljöbalken som huvudprincip tidsbegränsas och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om prövning av tillstånd enligt miljö- och klimatmål, s.k. lex Preem, och tillkännager detta för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att utreda utformning av ett extra stöd eller garanti för de arbetstagare som förlorar sysselsättning på grund av klimatomställningen och tillkännager detta för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att tillse att en strategi tas fram för att främja ökad nationell produktion och användning av biogas och biokol och tillkännager detta för regeringen.
 19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta ett mål om att fördubbla den naturliga kolsänkan i Sverige till 2030 jämfört med 2017 och tillkännager detta för regeringen.
 20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att tydligare redovisa även de biogena utsläppen i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
 21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att utforma förslag på regelverk med ekonomiskt incitament i syfte att stärka kolinlagringen vid avverkning och gallring för privata skogsägare och tillkännager detta för regeringen.
 22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att styrmedel och incitament bör införas för att främja landskapsplanering för skoglig biologisk mångfald och ett varierat skogsbruk för hållbart uttag av biomassa och tillkännager detta för regeringen.
 23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att införa styrmedel för ökad energieffektivitet i skogsindustrin, fjärrvärmesektorn och transportsektorn för att hushålla med den begränsade tillgången på biomassa och tillkännager detta för regeringen.
 24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör riva upp beslutet om att ta bort producentansvaret för returpapper och tillkännager detta för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen för säkerställande av fullt finansiellt ansvar för producenterna bör besluta om avgifter för producenterna för att säkerställa att kommunerna inte får bära kostnaden för insamling av avfall från hushåll som faller under lagreglerat producentansvar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning som förbjuder planerat åldrande i produkter och tillkännager detta för regeringen.
 27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på reglerande krav på relevanta produkters reparationsmöjligheter, hållbarhet och återanvändning och tillkännager detta för regeringen.

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med förslag som undantar företag vars huvudsakliga verksamhet är återanvändning från kemikalieskatt på elektroniska produkter och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning som förbjuder handeln att slänga nya varor och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett nationellt mål om att minska köttkonsumtionen med minst 25 procent till 2025, jämfört med dagens nivåer, bör införas och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en handlingsplan bör tas fram för hur klimat- och miljöpåverkan av livsmedelskedjan, inklusive animalieproduktionen, ska minskas och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att kommuner ska uppmuntra till vegetarisk kost, exempelvis genom att införa konceptet Vegonorm och/eller vegetariska dagar, och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning med krav på ökat producentansvar samt krav på standardisering av plasttyper så att ökad återanvändning och återvinning möjliggörs och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta mål om att materialåtervinning av plast ska uppgå till minst 70 procent 2025 och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en global målsättning om att all plast senast 2030 ska återvinnas eller återanvändas och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas i syfte att ta fram förslag på reklamförbud för verksamheter som innefattar fossil energi och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva krav om att EU:s klimatmål till 2030 ska skärpas till minst 70 procent jämfört med 1990 och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva krav om att EU ska uppnå nollutsläpp senast 2040 och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU:s gröna giv (Green Deal) ökar klimatambitionerna samt främjar naturliga klimatlösningar och återställning av ekosystem och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att kolsänkor och utsläpp av växthusgaser skiljs åt i utformningen av EU:s klimatpolitik och att bägge ska ha ambitiösa men separata mål och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU tar fram ett ambitiöst klimatmål för en fördubbling av EU:s kolsänkor till 2030 jämfört med 2017 och tillkännager detta för regeringen.

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU tar fram lagstiftning för att hindra fortsatt avskogning av skog med höga naturvärden globalt samt fasar ut produkter som leder till avskogning från EU-marknaden och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör presentera ett nationellt klimatbidrag, s.k. NDC, som kompletterar och går utöver EU:s och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, i internationella klimatförhandlingar och andra forum, bör verka för att miljöteknik och vissa livsmedelstekniker som begränsar klimatförändringen ges liknande undantag som finns inom Tripsavtalet gällande livsbesparande mediciner och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i internationella klimatförhandlingar och övriga forum som berör klimatfrågan bör uppmärksamma de globala skillnaderna liksom klass- och genusaspekter och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att stärka det feministiska perspektivet i EU:s gemensamma åtaganden inför COP 26 och inför kommande globala forum och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att klimatpolitiken i internationella förhandlingar och andra forum bidrar till att öka flickors och kvinnors inflytande och delaktighet i klimatarbetet och samtidigt stärka skyddet av dem som försvarar sin mark, miljön och de mänskliga rättigheterna och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att flickors och kvinnors rätt till utbildning, mark och andra naturresurser samt rätten till rent vatten, sanitet och hygien sätts i centrum i det globala arbetet för klimatanpassning och tillkännager detta för regeringen.

3 Vänsterpartiets utgångspunkter i klimatpolitiken

3.1 Rättvist miljöutrymme

Vänsterpartiet eftersträvar att länder, regioner och individer ska hålla sig inom ett rättvist miljöutrymme, dvs. den mängd resurser som vi kan använda utan att tvinga andra människor att använda sig av en mindre mängd resurser, nu eller i framtiden. Tanken om ett rättvist miljöutrymme har två beståndsdelar. Den första delen är den grundläggande utgångspunkten att det finns ett givet miljöutrymme som vi människor har att röra oss inom. Vi har bara en jord med vissa givna ekologiska gränser. De ramarna kan inte tänjas hur som helst, utan vi måste se till att leva inom dem. Lever vi över ett givet miljöutrymme, över ett ekosystems bärkraft, drabbar det oss själva men även andra länders invånare och kommande generationer. På samma sätt drabbar tidigare generationers överskridande av ramarna oss i dag. Vi kan inte alltid helt objektivt slå fast hur stort miljöutrymmet är, men vi kan göra kvalificerade bedömningar, exempelvis gällande nivåer av klimatpåverkande växthusgaser. Miljöutrymmet

är inte statistiskt. Det kan minskas ytterligare genom rovdrift och miljöförstöring, men också ökas genom mer miljövänliga produktionsmetoder.

Den andra delen av det rättvisa miljöutrymmet är frågan om rättvisa. Om man tror på alla människors lika värde borde tillgången till pengar inte vara grunden för en fördelning av världens resurser. Jorden är vårt gemensamma arv och borde då också förvaltas på det sättet. Men i dag är det de individer, företag och länder som har mycket pengar som lägger beslag på en långt mycket större andel av det totala miljöutrymmet än vad fattiga länder eller individer gör. Det är inte rättvist. Det behövs politiska beslut för att rika länder ska minska sin miljö- och klimatpåverkan och för att fattiga länder ska få möjlighet att utvecklas.

3.2 Klimaträttvisa

Vänsterpartiet strävar efter klimaträttvisa. Det betyder av vi tittar specifikt på klimatförändringen utifrån ett rättviseperspektiv och på vem som påverkar respektive drabbas av klimatförändringen. Situationen i världen i dag kan betecknas som djupt orättvis utifrån ett klimaträttviseperspektiv. Det kapitalistiska systemet resulterar i att jordens resurser fördelas extremt ojämnt, mellan klasser, mellan rika och fattiga länder och – i samspel med patriarkala strukturer – mellan kvinnor och män.

Världens rika människor har orsakat klimatförändringen och har fortfarande störst påverkan på klimatet. Enligt den globala hjälppolisorganisationen Oxfam står de rikaste 10 procenten av världens befolkning för cirka hälften av alla koldioxidutsläpp globalt och samtidigt står de fattigaste 50 procenten för mindre än 10 procent av utsläppen. Den rikaste 1 procenten släpper ut dubbelt så mycket som den fattigaste hälften av världens befolkning.

De som drabbas hårdast är däremot världens fattiga människor. Utifrån ett klimaträttviseperspektiv är det, vilket även slås fast i FN:s klimatkonvention, de rika länderna som har det historiska ansvaret för klimatförändringen och som nu även har det största ansvaret för att minska sina utsläpp. Dessutom måste de rika länderna ge stöd till de fattiga länder som drabbas av klimatförändringen.

Även i Sverige finns det stora skillnader i vilka som påverkar klimatet mest. Oxfam har i rapporten Svensk klimatojämlighet – behovet av en rättvis klimatomställning (2020) analyserat skillnaderna mellan 1990 och 2015. Sverige ansvarade under denna period för 2,1 miljarder ton koldioxid i kumulativa utsläpp (summan av de årliga utsläppen som adderas i atmosfären), vilket är lika stor mängd som den fattigaste halvan av Afrikas befolkning på 432 miljoner människor orsakat. De 10 procent av den svenska befolkningen med högst inkomst stod för 24 procent av Sveriges kumulativa utsläpp. Sveriges årliga konsumtionsbaserade utsläpp har under perioden minskat men de rikaste svenskarna har knappt bidragit alls till utsläppsminskningen.

Regeringens klimatpolitiska handlingsplan är helt utan ambition att hantera klimatkrisen med ett rättviseperspektiv. Detta blir särskilt tydligt i regeringens hantering av beskattning där integrering av klimatpolitiken är helt utan ambition att stärka jämlikheten. Vänsterpartiet anser att en sådan inriktning är förödande för möjligheterna till en framgångsrik klimatomställning. En jämlikare fördelning av resurser är en förutsättning för att en kraftigt minskad total resursanvändning ska kunna kombineras med en god materiell standard för alla, såväl i Sverige som globalt. Omställning till ett hållbart samhälle kommer därför att få störst konsekvenser för dem som i dag har störst klimatpåverkan och som tar mest resurser i anspråk. När en större andel av ekonomin går till

gemensamma investeringar, i stället för att gynna höginkomsttagares överkonsumtion, skapas möjligheter att minska såväl klyftor mellan låginkomsttagare och höginkomsttagare som klyftor mellan stad och landsbygd samtidigt som utsläppen minskar. För att lyckas och vinna folkligt stöd måste omställningen ha ett tydligt rättviseperspektiv och förena det gröna perspektivet med ett rätt.

3.3 Klimat, klass och kön

Det finns stora skillnader mellan fattigas och rikas klimatpåverkan även inom länder. Vi anser att det behöver synliggöras vilka som överskrider sitt miljöutrymme och med hur mycket, såväl nationellt som globalt. Att synliggöra ojämlikheterna är att visa hur det globala klassamhället ser ut i praktiken.

Debatten som förs om klimatet fäster knappt någon uppmärksamhet alls på kön, trots att det är kvinnor som drabbas hårdast av miljöförändringarna samtidigt som det är män som belastar miljön mest, i såväl rika som fattiga länder. Det handlar om makt och resurser, och världens kvinnor har alltså inte jämställda levnadsvillkor i förhållande till män.

År 2020 publicerade biståndsplattformen Concord (som ideellt samlar 81 organisationer) rapporten *Feminist policies for climate justice – Highlighting key linkages between gender and climate*. Rapporten lyfter behovet av en inkluderande och rättvis omställning där de stora samhällseliga förändringarna som krävs för att kraftigt minska utsläppen av växthusgaser utgår ifrån sociala aspekter som jämställdhet och jämlikhet. Kvinnor och flickor, särskilt de som lever i fattigdom på landsbygden har ofta ansvar för familjens försörjning av livsmedel och energi. På grund av könsdiskriminering och maktstrukturer är kvinnliga jordbrukare ofta hänvisade till mindre bördig jord och har begränsad rätt till mark och resurser för sitt jordbruk. Liknande könsbarriärer finns inom fisket. Av dessa anledningar drabbas kvinnor och flickor på landsbygden i låg- och medelinkomstländer särskilt hårt när ekosystem rubbas och tillgången till naturresurser och mat minskar p.g.a. klimatförändringen. Inte minst gäller detta tillgången på rent vatten. Kvinnor och flickor som lever i fattigdom och konflikt har redan svårt att tillgå rent vatten, toaletter och hygien, vilket har stor inverkan på deras säkerhet och rättigheter. Internationella och nationella anpassningsstrategier måste enligt rapporten ta till vara den resurs som kvinnor och flickor är och inkludera dem i mycket större utsträckning.

Därför är det nödvändigt att lyfta klimatfrågorna ur ett genusperspektiv. Sverige bör i internationella klimatförhandlingar och övriga forum som berör klimatfrågan uppmärksamma de globala skillnaderna liksom klass- och genusaspekter.

3.4 Den ekonomiska tillväxten måste underställas en utveckling som är hållbar

För att komma till rätta med klimatkrisen räcker det inte med att vi ser till dagens skeva konsumtionsmönster och däri söker lösningar genom en annorlunda fördelning. Det destruktiva förhållande där naturen inte framstår som något vi är en del av, utan där vårt förhållningssätt till våra egna livsbetingelser uttrycks som relationer mellan varor, måste brytas. Den ekonomiska tillväxten måste underställas en utveckling som är ekologiskt hållbar. Frågan om tillväxt måste kombineras med frågan om vad samhället ska använda

tillväxten till och på vilket sätt tillväxten skapas. En jakt på produktionsökningar kan i sig aldrig vara ett självändamål.

4 Klimatkrisen – det vetenskapliga läget

I augusti 2021 publicerade Intergovernmental Panel of Climate Change (IPCC) *Den naturvetenskapliga grunden* (Climate Change 2021: The Physical Science Basis). Rapporten är en del av IPCC:s sjätte kunskapsutvärdering, AR6, och är ett resultat av över 14 000 vetenskapliga artiklar. Den konstaterar att klimatkrisen är här och att klimatförändringen går snabbare än vad man bedömde i sin senaste översiktsrapport 2013. De extrema väderhändelser som varit frekventa de senaste åren, extremtorka, översvämningar och orkaner, har enligt rapporten ökat i frekvens och blivit värre p.g.a. människans utsläpp av växthusgaser. Koldioxidhalten är för närvarande högre än vad den varit någon gång under de senaste två miljoner åren. Sedan 1970-talet har temperaturen stigit snabbare än den någonsin gjort de senaste tvåtusen åren. Havsisens utbredning i Arktis är för närvarande mindre än vad den varit på 1 000 år. Havsnivåerna har sedan år 1900 stigit snabbare än någonsin under de senaste tretusen åren.

Rapporten konstaterar vidare att alla regioner i världen kommer i allt högre grad att påverkas av klimatindikatorer framöver. Med global uppvärmning beräknas samtliga regioner på jorden i allt högre grad uppleva flera och simultana förändringar i klimatindikatorer som ger påverkan på samhällen och ekosystem. Dessa förändringar blir i många fall mer omfattande vid en 2 °C global uppvärmning jämfört med 1,5 °C. Den globala medeltemperaturen kommer att fortsätta att öka åtminstone till mitten av 2000-talet i samtliga utsläppsscenarioer som har beaktats i rapporten. En global uppvärmning på 1,5 °C och 2 °C kommer att överskridas under 2000-talet om inte kraftiga utsläppsminskningar görs under de kommande årtiondena.

IPCC konstaterar i rapporten att många förändringar som beror på tidigare och framtida utsläpp av växthusgaser är oåterkalleliga för tidsperioder på århundraden till årtusenden, detta gäller särskilt förändringar i haven, istäcken och den globala havsnivån. Man påtalar även att risker för de ”tipping points” (trösklar eller tippunkter på svenska) som riskerar att utlösas i klimatsystemet p.g.a. höga koncentrationer av växthusgaser ökar. Risken med dessa tröskeleffekter är att de kan agera självförstärkande och att jordens klimatsystem permanent förändras. Detta kan exempelvis uppstå genom att istäckena vid polerna kollapsar, avtagande Golfström och förändrade havs- och vattenströmmar, minskat koldioxidupptag till havs och på land, smältande permafrost och markant ökande havsnivåhöjning och havstemperatur.

IPCC konstaterar att det måste ske snabba och kraftiga utsläppsminskningar för att minimera temperaturökningen och begränsa de negativa effekterna för miljö, biologisk mångfald och liv på jorden. Med nuvarande utsläppsnivåer riskerar Parisavtalets mål om att begränsa medeltemperaturökningen till 1,5 grader att passeras redan inom 10 år. Det är tidigare än vad man förutspått och innebär en högst trolig risk för att temperaturen fortsätter ännu högre. Om nuvarande utsläppstakt fortsätter riskerar vi att förbruka resten av det mycket begränsade kvarvarande utsläppsutrymmet dvs. koldioxidbudgeten globalt, inom bara 7–8 år.

5 Investera i klimatet

Klimatkrisen är akut och en ödesfråga för mänskligheten. Över hela världen växer en ung klimatrörelse sig stark med stora krav på politiken för en snabb och genomgripande omställning. Det är en rörelse som med rätta ställer krav på systemförändringar, för kapitalismen håller på att göra jorden obebodlig. Ett ständigt överutnyttjande av naturens resurser leder till kraftig utarmning av den biologiska mångfalden och växthusgasutsläpp.

För att Sverige ska nå de målsättningar som är bundna till det klimatpolitiska ramverket samt leva upp till Parisavtalets ambition om begränsning till 1,5 °C krävs ett åtgärds paket med massiva investeringar och styrmedel som innebär en kraftig politisk kursändring. Omställningen behöver ske omgående och alla politiska beslut behöver ta hänsyn till den akuta kris som vi befinner oss i. En del lösningar behöver vara internationella men mycket går att genomföra nationellt, om bara den politiska viljan finns. Det behövs statliga investeringar och stärkta klimatmål med nya styrmedel för att ställa om till en grön hållbar produktion och konsumtion och bygga ut elkapaciteten till de nivåer som vi vet att vi kommer att behöva i framtiden. Regeringens nuvarande klimatpolitiska handlingsplan är mycket långt ifrån att uppfylla ett sådant genomförande.

Även om vi alla försöker minska vår klimatpåverkan kan inte våra individuella val leda till nödvändiga förändringar. I dag står hundra företag i världen för 70 procent av koldioxidutsläppen. Politiken kan och måste ställa krav på att industri och näringar ställer om och staten måste bidra med massiva satsningar som svarar mot den senaste forskningen och bygger på solidaritet med framtida generationer och andra delar av världen. Det går inte att överlåta framtiden till marknadskrafternas godtycke, framtiden tillhör oss alla.

Det är klart att vi alla behöver göra vad vi kan för att minska utsläppen men det är också klart att vi släpper ut olika mycket beroende på hur rika vi är. Många av oss som bor i den rika delen av världen tar bilen för att det är bekvämt, köper nya kläder utan att riktigt tänka på om vi behöver det och slänger saker i stället för att försöka reparera – i stället för att bara köra bil när vi verkligen måste eller köpa nya kläder när de gamla är utslitna. För ett fåtal och de rikaste är konsumtion t.o.m. en livsstil med ett liv i lyx och överflöd, det är denna elit som behöver dra ner sin konsumtion allra mest. Hos dessa personer samlas rikedomar på hög i stället för att gå till investeringar i framtiden. Det är tid att de få som har stora kapitaltillgångar och tar störst miljöutrymme bidrar mer till omställningen. För alla oss andra kommer omställningen att skapa större möjligheter, nya jobb, friskare liv och mer framtidstro.

5.1 Klimatkrisen och utarmningen av biologisk mångfald måste mötas gemensamt

Vår planet har ett antal gränsvärden som måste värnas för att goda livsförutsättningar ska vara möjliga för oss och kommande generationer. Klimatförändringen och den accelererande förlusten av biologisk mångfald och livskraftiga ekosystem är två av dessa gränsvärden som måste mötas med samma prioritet både nationellt och globalt.

Globalt förbrukas genom vår produktion och konsumtion resurser från jorden som om vi hade tillgång till 1,7 jordklot. Trots att vi globalt sammanlagt konsumerar mer av jordens resurser än vad som är hållbart får många människor inte sin rättmätiga andel av miljöutrymmet. Om hela jordens befolkning konsumerade som en svensk i genomsnitt

skulle det krävas mer än fyra jordklot. Om klimatkrisen och utarmningen av biologisk mångfald ska kunna stoppas måste den ekonomiska politiken vara grön i meningen att den anpassas till de ramar som klimat och ekologi sätter upp. En jämlikare fördelning av resurser är en förutsättning för att kraftigt minskad total resursanvändning ska kunna kombineras med god materiell standard för alla, såväl i Sverige som globalt. Den ekonomiska tillväxten måste underställas en utveckling som är ekologiskt hållbar.

En rik biologisk mångfald är grunden för vår framtida överlevnad och välfärd. Näringar i form av jordbruk, skogsbruk, fiske och mineralutvinning måste ske inom ramen för ekologiskt hållbara gränser med friska ekosystem och bevarad biologisk mångfald. Klimatförändringen påverkar den biologiska mångfalden. Samtidigt kan utarmning av ekosystemen även påverka klimatet och naturens förmåga att hantera klimatförändringar. Därför är det nödvändigt att hantera dessa kopplingar när åtgärder genomförs. I Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av Sveriges miljömål (2019) konstateras att ekosystemen i hav, skogar, fjäll, sjöar och jordbruksmarker fortsätter att utarmas. För att miljömålen ska nås behöver de ekologiska sammanhangen i landskapet stärkas. I Vänsterpartiets motion Biologisk mångfald (2021/22:3279) finns våra förslag för att bromsa utarmningen av biologisk mångfald.

6 Pandemin ger oss ett möjlighetsfönster för att möta klimatkrisen

Världen befinner sig i ett klimatnödläge. De tillfälliga utsläppsminskningar som skett under pandemin har endast haft en marginell betydelse på den globala uppvärmningen och våra möjligheter att nå de nationella klimatmålen. Men återhämtningen ut ur krisen skapar stora möjligheter för långsiktiga reformer som ökar takten i klimatomställningen. Denna möjlighet tycks dock gå regeringen spårlöst förbi. Klimatpolitiska rådet konstaterar i sin årliga rapport 2021 att det bara är en tiondel av regeringens återhämtningsinsatser som också bidrar till att uppnå de klimatpolitiska målen. Vänsterpartiet anser att det behövs en tydlig färdriktning för hur coronakrisen också kan stärka möjligheterna för att Sverige ska bli ett fossilfritt välfärdsland. Ökade satsningar för att nå de långsiktiga klimatmålen undviker också så långt det är möjligt kostnader som följer på en förvärrad klimatkras och stärker samhällets beredskap och motståndskraft.

Vänsterpartiet anser att detta möjlighetsfönster bör användas för massiva investeringar i fossilfria transport- och energisystem och statliga stöd för hållbara industrier, näringar och bostäder för att minska utsläppen av växthusgaser. Därutöver krävs en rad nya styrmedel och åtgärder för att Sverige ska leva upp till Parisavtalets ambition om begränsning till 1,5 °C och för att Sverige ska ta sitt historiska ansvar för klimatkrisen.

Vänsterpartiet ser att klimatkrisen inte uppstått genom att enskilda människor gjort felaktiga val. Den kommer därför inte heller att lösas genom att vi lägger ansvaret för omställningen på enskilda människor. Utarmningen av ekosystemen och klimatkrisen är grundläggande samhällskriser som vi bara kan lösa tillsammans och där människors engagemang för att skapa hållbara lösningar ska tas till vara. Vi betonar att det är ekonomins sätt att fungera som måste förändras. Hur och vad vi producerar avgör om omställningen kan förverkligas. Vänsterpartiet vill prioritera en stark och långsiktig förbättring av välfärden, utbildning och kultur, vård av ekosystemtjänster samt investeringar i grön teknologi och grön infrastruktur. Det handlar om sektorer som

vårdar de ekologiska systemen eller präglas av jämförelsevis låg miljöbelastning och hög samhällsekonomisk produktivitet. Den gemensamma ekonomin och de offentliga investeringarna behöver växa. Skatthöjningar på de högsta inkomsterna och förmögenheterna, samt på sådant som belastar miljön behövs för att möjliggöra sådana ökade offentliga gröna investeringar och en utvecklad gemensam välfärd.

Coronakrisen har ytterligare tydliggjort de redan stora ekonomiska klyftorna och stärker behovet av att klimatomställningen med nödvändighet måste genomföras med ett rättviseperspektiv och med sikte på minskade klyftor. Men den har också visat att beteenden kan förändras snabbt. Digitala möten som ersätter fysiska transporter, effektivare nyttjande av lokaler, ökad lokal turism och rekreation bidrar exempelvis till minskad klimatbelastning och stärkta förutsättningar för ökad hållbarhet. Vänsterpartiet vill återstarta Sverige med nedanstående åtgärder för att möta klimatkrisen.

6.1 Tvärsektoriella åtgärder

6.1.1 Sverige bör anta klimatmål om nollutsläpp senast år 2035

Sverige har ett långsiktigt klimatmål att senast år 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Denna målsättning innebär att utsläppen från verksamheter inom Sverige senast år 2045 ska vara minst 85 procent lägre än utsläppen år 1990. För att klara de återstående 15 procenten får kompletterande åtgärder räknas in. Det kan t.ex. vara ökade upptag av koldioxid i skog och mark eller investeringar i andra länders utsläppsminskande åtgärder. Vänsterpartiet vill öka ambitionen vad gäller när målet om nollutsläpp av fossila växthusgaser senast ska vara uppnått för att vårt nationella mål ska vara i linje med Parisavtalets målsättning. I den mån Vänsterpartiet i riksdagen inte får stöd för en sådan ökad målsättning avser vi att fortsätta att verka för att delmålen till 2030 och 2040 skärps med avseende på att målen ska nås genom egna nationella åtgärder för utsläppsminskningar och inte genom köp av utsläppskrediter.

Sverige ska senast år 2035 ha nollutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Klimatmålet ska nås genom utsläppsminskningar inom landet, omfatta utsläpp inom såväl den handlande som den icke handlande sektorn, dvs. oavsett om det innefattar utsläpp som omfattas av EU:s handel med utsläppsrätter eller de som hanteras nationellt, och avse de utsläpp som är skapade av mänsklig verksamhet.

Vad som ovan anförts om klimatmål för nollutsläpp av växthusgaser senast år 2035 bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.1.2 Klimatmål bör uppnås genom egna nationella utsläppsminskningar

Vi menar att internationella klimatinvesteringar är nödvändiga men att dessa inte bör användas för att nå det nationella klimatmålet. I stället för köp av utsläppskrediter med tveksam miljöeffekt vill Vänsterpartiet driva en politik för kraftfulla klimatinvesteringar i utvecklingsländerna. Det ska vara investeringar som bidrar till nya minskningar av utsläppen och som inte ska användas för att nå vårt nationella klimatmål. Mot bakgrund av det anförda anser Vänsterpartiet att Sveriges köp av utsläppskrediter via CDM för att uppnå det nationella klimatmålet ska upphöra.

Ett klimatpolitiskt ramverk kan rätt utformat stärka Sveriges möjligheter att ta ansvar för våra historiska utsläpp och bidra till att förverkliga Parisavtalets målsättningar. Vänsterpartiet anser dock att det antagna klimatpolitiska ramverket har brister för att vara i enlighet med Parisavtalets ambitioner och i styrningen för att

minska utsläppen från vår konsumtion. För att i tid bidra till att den globala temperaturhöjningen begränsas till maximalt 1,5 grader anser Vänsterpartiet att Sverige måste skärpa sina nationella utsläppsminskningmål till år 2030 och 2040.

Vänsterpartiet anser inte att utsläppsmålen för den icke handlande sektorn till 2030 och 2040 ska kunna nås genom ”flexibla mekanismer”. Det innebär att delmålen för 2030 och 2040 på 63 respektive 75 procent lägre utsläpp kan nås genom sådana åtgärder som t.ex. uppköp av utsläppskrediter i andra länder med upp till 8 procentenheter av målet. Vänsterpartiet anser att kompletterande åtgärder öppnar för att Sverige riskerar att tappa fokus på egna nödvändiga utsläppsminskningar och till del får förlita sig på åtgärder med osäker klimatnytta. Dessutom kan beroendet av ”flexibilitet” få till konsekvens att Sverige i internationella sammanhang kommer att driva på för en fortsatt användning av osäkra utsläppskrediter i stället för att de industrialiserade staterna tar ansvar för sina historiska utsläpp genom utsläppsminskningar på hemmaplan.

Ettapmålen om utsläppsminskningar till 2030 och 2040 för den icke handlande sektorn ska uppnås genom nationella insatser för utsläppsminskningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.1.3 Det nationella målet för en fossilfri fordonsflotta senast 2030 ska genomföras

Klimatpolitiska rådet rekommenderar att ett stoppdatum införs för försäljning av fossila drivmedel. Man anser att det är väsentligt att färdriktningen, slutmålet och tidsramen för omställningen till fossilfria transporter framgår tydligt för såväl privata investerare som statliga myndigheter och andra som har i uppdrag att genomföra politiken. Detsamma gäller för enskilda konsumenter. Tydlig information om vilka drivmedel som kommer att vara tillgängliga i framtiden är viktigt för att kunna fatta beslut om att köpa en ny bil under de närmaste åren. Det är också viktigt i ett längre perspektiv, för tillgången och priserna på användbara begagnade fordon. Därför anser Klimatpolitiska rådet att ett formellt slutdatum bör slås fast för försäljningen av fossila drivmedel och att det bör omfatta såväl vägtransporter som arbetsmaskiner.

Vi befinner oss i ett klimatnödläge som kräver tydlig inriktning och målsättning för att leva upp till Parisavtalets målsättning. Sverige ska enligt Vänsterpartiet leva upp till ambitionen att bli det första fossilfria välfärdslandet och vi måste agera efter det utsläppsutrymme som återstår. Vi menar att det är av yttersta vikt att det nationella målet för en fossilfri fordonsflotta senast 2030 genomförs. För att lyckas med en sådan omställning måste statens roll i klimatomställningen kraftigt stärkas för att genomföra omfattande elektrifiering och transporteffektiva åtgärder. Vänsterpartiet vill genomföra massiva klimatinvesteringar för att stärka allas rätt till hållbara transporter i hela vårt land. Även de som bor på landsbygden och inte har något annat alternativ än bilen för att ta sig till jobbet måste ges förutsättningar att vara en del i omställningen.

Det nationella målet för en fossilfri fordonsflotta senast 2030 ska genomföras. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.1.4 Sverige bör införa en koldioxidbudget

Regeringens klimatpolitiska handlingsplan som antogs 2019 bedömdes av Klimatpolitiska rådet som helt otillräcklig för att nå klimatmålen bortom 2020 och uppfyllde inte klimatlagens krav på redovisning. Vänsterpartiet delade rådets bedömning och presenterade i följdmotion 2019/20:3480 med anledning av proposition

2019/20:65 En samlad politik för klimatet – klimatpolitisk handlingsplan 74 åtgärder till riksdagen för att stärka handlingsplanen. IPCC:s nya delrapport i augusti 2021 visar att klimatkrisen sedan dess ytterligare förvärrats och att det krävs snabba åtgärder för att minska utsläppen och hålla sig inom den globala koldioxidbudget som återstår för att begränsa temperaturökningen till 1,5 grader. I planen från 2019 nämns IPCC:s dåvarande bedömning att en global koldioxidbudget på strax över 400 miljarder ton förbrukas på 10 år med rådande utsläpp. Men regeringen har inte beräknat konsekvenserna av detta för svensk del och en svensk koldioxidbudget saknas därmed. Däremot har det konstaterats att inte ens de otillräckliga svenska klimatmålen nås med nuvarande styrmedel.

Vänsterpartiet anser inte att det i nuvarande klimatnödläge är acceptabelt att Sveriges klimatpolitiska handlingsplan inte lever upp till vare sig klimatlag eller Sveriges del av Parisavtalet. Det klimatpolitiska ramverket behöver kompletteras med en utsläppsbudget som är kopplad till nödvändiga styrmedel för utsläppsminskningar.

Sverige bör anta en koldioxidbudget med styrmedel som baseras på hur stor mängd koldioxid vi maximalt fortsatt kan släppa ut nationellt för att leva upp till Parisavtalets målsättning om 1,5 graders global temperaturökning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.1.5 Skapa ett omställningsråd

Klimatkrisen kräver stora offentliga investeringar där staten som aktör är avgörande. Statens organisatoriska roll för att verkställa befintliga strategier i klimatomställningen behöver stärkas för att uppnå förbättrad samordning. Ett omställningsråd skulle kunna stärka samordningen i klimatpolitiken mellan staten, regionerna och kommunerna för att uppnå beslutade klimatmål och strategier. En sådan stärkt samordning skulle även gynna privata aktörer då det gynnar ökad tydlighet och långsiktighet. Ett omställningsråd bör även ges ett brett uppdrag att analysera hur statens roll kan stärkas genom utökad ansvar för klimatomställningen gällande nödvändiga resurser och tillgångar som marknaden inte bedöms kunna tillgodose i nödvändig utsträckning. Den brist på cement som riskerar att uppstå och ge effekter för omställningstakten p.g.a. Cementas bristfälliga miljöansökningar är ett sådant exempel där ett omställningsråd bör ges i uppdrag att analysera hur staten kan agera för att privata bolags agerande inte blir en bromskloss i omställningen.

Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med förslag på utformning av ett omställningsråd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.1.6 Stärkt gemensam välfärd och offentliga investeringar minskar utsläpp och klyftor

Sverige har under lång tid genomfört privatiseringar och avregleringar av det gemensamt ägda och det offentligt drivna. Avregleringar inom järnvägssystemet och elmarknaden har exempelvis påtagligt försvärat Sveriges möjligheter att rusta vår infrastruktur i enlighet med vad klimatomställningen kräver. Den alltmer konkurrensutsatta och privatiserade välfärdssektorn resulterar i ökat antal klimatbelastande transporter när elever i högre omfattning inte längre går i närmaste skola och när konkurrerande hemtjänstbolag ökar behovet av transporter till brukare när samordningsvinster går förlorade. Därutöver dränerar privatiseringarna den offentliga ekonomin när vinstdrivande utförare inte längre lever upp till sina åtaganden.

Vänsterpartiet vill i stället att vinstjakten inom välfärden ska upphöra och att den gemensamt finansierade välfärden ska stärkas genom att de med högst inkomster får bidra genom högre beskattning. En sådan skattepolitik begränsar konsumtionsutrymmet för dem som belastar klimatet mest, minskar de ekonomiska klyftorna och skapar ökat utrymme för offentligt finansierade klimatsatsningar. Den gemensamma ekonomin och de offentliga investeringarna behöver växa. Skattehöjningar på de högsta inkomsterna och förmögenheterna samt på sådant som försämrar miljön behövs för att skapa nödvändigt utrymme för sådana ökade offentliga investeringar och en utvecklad välfärd.

6.2 Prissättning av växthusgasutsläpp

6.2.1 Klimatskadliga subventioner ska avvecklas

Sverige subventionerar användning av fossila bränslen med över 35 miljarder kronor varje år. Det motverkar omställningen till ett fossilfritt samhälle. De klimatskadliga subventionerna kan bestå av t.ex. stöd eller skattelättnader och en stor del av dessa subventioner finns i Sverige inom industri- och transportsektorn. Ett flertal internationella organisationer, exempelvis världshandelsorganisationen WTO och OECD (organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling), har definierat vad som ska räknas som subvention. Enligt Europeiska kommissionens Färdplan för ett resurseffektivt Europa (2011) skulle miljöskadliga subventioner ha fasats ut senast år 2020, med beaktande av påverkan på svaga grupper, men endast några få subventioner har hittills avvecklats av regeringen.

Regeringen bör återkomma med en handlingsplan för hur Sveriges återstående klimatskadliga subventioner skyndsamt kan avvecklas i närtid. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2.2 Utred koldioxidransonering

Koldioxidransonering innebär att ett tak sätts upp för utsläpp av koldioxid och att utsläppen fördelas lika inom befolkningen genom ransoner. Ett antal olika modeller för detta har utvecklats i Storbritannien. Förutom att ett tak sätts för utsläppen kan många andra fördelar finnas. Vi vet att höginkomsttagare, och män generellt, orsakar högre utsläpp av växthusgaser än låginkomsttagare och kvinnor. I motsats till dagens förhållande skulle ett ransoneringsystem innebära att höginkomsttagare måste betala till låginkomsttagare om de vill göra större utsläpp än de tilldelats.

Vänsterpartiet menar att det är för tidigt att fastställa att koldioxidransonering skulle vara ett effektivt sätt att hejda klimathotet. Förutom kostnadsberäkningar för att införa ransonering behövs underlag bl.a. för hur det påverkar andra styrmedel och de offentliga investeringarna för att minska utsläppen av koldioxid. En utredning bör tillsättas för att belysa effekterna av att införa koldioxidransonering i Sverige. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2.3 EU:s utsläppshandelssystem (EU ETS) måste skärpas

Vänsterpartiet anser att målsättningen för koldioxidminskningen måste skärpas genom att taket för koldioxidutsläppen från Europas industrianläggningar skrivs ned ytterligare. Från 2021 höjs den linjära reduktionstakten för EU ETS till 2,2 procent per år. Detta är tänkt att leda till nettonollutsläpp år 2050. Detta är en otillräcklig takt för att vara i

enlighet med Parisavtalets mål. Sverige bör därför verka för att reduktionstakten höjs avsevärt. För tillfället är priset på utsläppsrätter förhållandevis högt men ett minimipris på utsläppsrätter bör även införas så att konjunkturrelaterade efterfrågeminskningar eller en underskattning av industrins möjligheter att sänka sina utsläpp inte saktar ned omställningen. Dessutom behöver systemet förändras i grunden även till formen. Alla utsläppsrätter ska auktioneras ut och inkomsterna från detta tillfalla medlemsländernas klimatarbete. Sverige bör inom EU verka för att en sådan reformering i grunden görs av EU:s handelssystem med utsläppsrätter.

Vad som ovan anförs om reformering av EU:s utsläppshandelssystem bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.3 Finansmarknaden

6.3.1 AP-fonderna ska placeras hållbart utan fossila investeringar

Regeringen har de senaste åren genomfört ändringar i AP-fondernas placeringsregler. Dessa ändringar är välkomna men långtifrån tillräckliga och fortfarande finns åtskilliga miljarder investerade i fossila tillgångar i AP-fonderna. Vänsterpartiets uppfattning är att AP-fondsmedlen inte bör utnyttjas i spekulativa syften, utan bör förvaltas utifrån långsiktiga, samhällsekonomiska kriterier. Befintliga investeringar i fossilindustrin inom AP-fonderna bör avvecklas inom två år och samtliga AP-fonder bör ha kvantitativa mål för investeringar i förnybar energi. Våra förslag för hållbara AP-fonder presenteras i motionen AP-fonderna (2021/22:463).

6.3.2 Sverige bör inrätta en grön statlig investeringsbank

Sverige har ett stort behov av ökade investeringar för en grön omställning. Det statliga ägandet behöver samtidigt utökas och utvecklas för att vi demokratiskt ska kunna styra samhällsutvecklingen i en hållbar riktning. Det behövs därutöver och på kortare sikt en statlig grön investeringsbank för att öka investeringar i hållbara lösningar där marknadens kortsiktiga vinstinriktning inte förmår täcka de långsiktiga behoven. Vi menar att det är fullt möjligt att kombinera dessa investeringar med god avkastning. Storbritannien inrättade 2012 en statlig grön investeringsbank (dessvärre senare privatiserad av Toryregeringen). På kort tid mobiliserade den stora investeringsbelopp främst i de tre huvudområdena havsbaserad vindkraft, energieffektivisering och avfallshantering och bidrog till stora utsläppsminskningar.

En statlig investeringsbank i Sverige skulle med egna medel och genom att mobilisera offentligt och privat kapital kunna leda utvecklingen mot fler investeringar i t.ex. klimatsmart infrastruktur, förnybar energi, klimatanpassning och annat som bidrar till omställningen. En statlig grön investeringsbank kan också fylla det tomrum på tillväxtkapital som många små och medelstora svenska miljöteknikföretag i dag upplever när de vill växa. Investeringsbanken bör bl.a. ha till uppgift att på affärsmässiga grunder utveckla dessa svenska miljöteknikföretag genom lånefinansiering till låg ränta. Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2016 att man skulle se över möjligheterna att inrätta ett sådant lånegarantiinstrument i syfte att förbättra förutsättningarna för gröna investeringar med den brittiska gröna investeringsbanken Green Investment Bank (GIB) som förebild. Det är mycket angeläget att detta arbete nu kommer framåt. För att underlätta omställningen anser Vänsterpartiet att Sverige senast vid utgången av 2023

ska ha inrättat en grön statlig investeringsbank med minst 100 miljarder kronor i eget kapital.

Regeringen bör tillse att förutsättningarna för att inrätta en grön statlig investeringsbank är utredda. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.3.3 Inrätta en statlig grön omställningsfond

Vänsterpartiet anser att den statliga finansieringen för klimatsatsningar kraftigt behöver intensifieras. Marknaden kan inte lösa klimatkrisen. För att stärka statens finansiella möjligheter till investeringar i klimativänlig produktion bör en statlig grön omställningsfond inrättas. Med en statlig fond kan intäkter genom avgifter på klimatskadlig verksamhet finansiera investeringar eller subventioner för nya energisnåla bostäder, fossilfria transporter eller förnybar energi. En statlig grön omställningsfond säkrar långsiktig finansiering för nya gröna jobb. Regeringen bör återkomma med förslag på utformning av en grön statlig omställningsfond. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.3.4 Översyn av det finanspolitiska ramverket behöver inledas snarast

Vänsterpartiet anser att Sverige behöver ett stort investeringsprogram för klimatomställning och sysselsättning. Vi har en stor finansiell nettoförmögenhet och stor marginal till EU:s gräns om en bruttoskuld på 60 procent. För att pressa ned arbetslösheten och utsläppen är det viktigt att finanspolitiken förblir expansiv under flera år framåt. I den finanspolitiska överenskommelsen om det nya överskottsmålet ingår att nivån på överskottsmålet löpande ska ses över. Den första översynen är planerad till slutet av nästa mandatperiod. Vänsterpartiet anser att denna översyn bör inledas snarast.

Även Klimatpolitiska rådet konstaterar i sin rapport 2021 att det är både fullt möjligt och angeläget för regeringen att på samma gång värna det finanspolitiska ramverket och öka de offentliga investeringarna i syfte att uppnå klimatmålen och utnyttja det momentum som den rådande pandemikrisen skapat. Klimatpolitiska rådet menar att det finanspolitiska ramverket behöver bygga på en riskanalys för hållbarhet i ett bredare och mer långsiktigt perspektiv än vad som är fallet i dag. Ett alltför lågt skuldankare kan medföra att Sverige investerar otillräckligt för framtida generationer. Vänsterpartiet delar rådets uppfattning om att denna risk, utifrån behovet av klimatomställning, kan visa sig vara minst lika stor eller större än risken för ett otillräckligt sparande.

Klimatpolitiska rådet anser att det behövs en genomgång av huruvida det svenska ramverket är ändamålsenligt för att möta klimatomställningen och samtidigt nå hållbarhet i de offentliga finanserna. En sådan genomgång skulle också ge regeringen ett bättre underlag för att leva upp till klimatlagens krav på att regeringens arbete ”ska bedrivas på ett sätt som ger förutsättningar för klimatpolitiska och budgetpolitiska mål att samverka med varandra”. Vänsterpartiet delar denna bedömning.

Regeringen bör tidigarelägga översynen av det finanspolitiska ramverket och inkludera klimatperspektivet i riskanalysen av de offentliga finansernas hållbarhet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.4 Konsumtionsbaserade utsläpp

Sveriges nuvarande klimatmål hanterar endast Sveriges territoriella utsläpp av växthusgaser. Vår konsumtion orsakar dock betydligt större utsläpp än de territoriella

utsläppen genom vår import och internationella transporter. Naturvårdsverket och Statistiska centralbyrån har i dag ett system för att beräkna konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser. Utsläpp som produktion av importerade varor skapar i andra länder räknas in i siffrorna och utsläpp som sker i Sverige för det som exporteras räknas bort. Största delen av de utsläpp som orsakas av vår konsumtion sker i andra länder.

För att Sverige ska leva upp till Parisavtalet måste Sverige kraftigt minska de konsumtionsbaserade utsläppen per person och år. Vänsterpartiet har under lång tid föreslagit att Sverige ska införa ett kompletterande klimatmål för de konsumtionsbaserade utsläppen för att medvetet arbeta för att minska dessa till en hållbar nivå. Vi välkomnar att regeringen sent omsider har gett Miljömålsberedningen i uppdrag att föreslå en samlad strategi för att uppnå en klimatomfattigt hållbar konsumtion. Men vi anser inte att ytterligare år kan passera utan att Sverige har en tydlig målstyrning för att minska samtliga klimatutsläpp som vi som nation orsakar. Klimatet kan inte vänta.

Det klimatpolitiska ramverket bör utökas med ett kompletterande klimatmål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.5 Transportsektorn

6.5.1 Ett fossilfritt transportsystem för jämlika och jämställda transporter

Transporter och kommunikationer är ett grundläggande ansvar för staten. Behovet av samordning och utbyggnad av infrastrukturen är tydligt och det är också uppenbart att privata intressen inte är det effektivaste för att uppfylla det behovet, något som historien visat. Infrastruktur och kommunikationer måste vara en offentlig angelägenhet. Det är grundläggande i en stats uppgifter att ha det övergripande ansvaret för och kontrollen över infrastrukturen för att denna ska fungera likvärdigt för alla invånare i hela landet. I motionen Ett fossilfritt transportsystem för jämlika och jämställda transporter (2021/22:3195) föreslår Vänsterpartiet en rad åtgärder för ett jämlikt, jämställt och fossilfritt transportsystem.

6.5.2 Stärkt järnväg för en fossilfri transportsektor

För att möjliggöra en fossilfri transportsektor måste staten öka stöd och investeringar till järnväg. För att råda bot på de omfattande tågstörningar som drabbar resenärer och näringsliv måste decenniernas eftersläpande underhåll på järnvägen åtgärdas. I motionen Stärkt järnväg för en fossilfri transportsektor (2021/22:3214) föreslår Vänsterpartiet en rad åtgärder för att stärka järnvägens konkurrenskraft för ökad andel gods- och persontransporter i syfte att uppnå en fossilfri transportsektor.

6.5.3 Ökad och förbättrad kollektivtrafik

För att nå våra klimatmål behöver vårt samhälle bli mer transporteffektivt och en ökad andel av persontransporterna behöver ske med gång, cykel och kollektivtrafik. Kollektivtrafiken har goda förutsättningar att skapa tillgänglighet för stora grupper i samhället – i synnerhet för dem med låga inkomster – för att ta sig till arbetsplatser, utbildning, fritidsaktiviteter och service. Kollektivtrafikens nytta för samhället beräknas uppgå till över 14 miljarder kronor netto varje år. Enligt Svensk Kollektivtrafik släpper en person som tar bilen till jobbet ut 45 000 gånger mer koldioxid än den som tar

tunnelbana, spårvagn eller tåg (eldrivet). Mer än 90 procent av bussresorna i kollektivtrafiken sker med förnybara drivmedel eller el. I motionen Ökad och förbättrad kollektivtrafik (2021/22:3198) finns 12 förslag på åtgärder för detta syfte från Vänsterpartiet.

6.5.4 Hållbar sjöfart

Sjöfarten är ett energieffektivt transportslag. Att genomföra en konsekvent satsning på att öka andelen godstransporter med sjöfart och järnväg är en nödvändig åtgärd i omställningen till ett hållbart transportsystem. Samtidigt måste sjöfartens klimatomställning ta fart och miljöpåverkan minimeras. I motionen Hållbar sjöfart (2021/22:2596) föreslår Vänsterpartiet åtgärder för att minska sjöfartens miljö- och klimatpåverkan samt stimulera en ökad andel godstransporter med sjöfart.

6.5.5 Transporteffektivt och hållbart samhälle

Grunden i ett transporteffektivt samhälle är att vi uppnår våra klimat- och miljömål. Transportsektorn står i dag för ungefär en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser, och över 90 procent av dessa kommer från vägtrafiken. Sverige har som mål att minska utsläppen av växthusgaser från transportsektorn med minst 70 procent mellan 2010 och 2030 samt att Sverige ska vara klimatneutralt senast 2045. Med undantag för pandemiåret 2020 visar uppföljningar att transportomställningen går alltför långsamt för att vi ska nå våra mål.

Trafikprognoser pekar på fortsatt stora ökningar av gods- och persontransporter efter pandemin. För att utsläppen ska minska i nödvändig utsträckning för att vi ska nå 2030-målet krävs åtgärder inom de tre områdena energieffektiva och fossilfria fordon, förnybara drivmedel och transporteffektivt samhälle. Det räcker alltså inte att vi gör våra fordon energieffektivare och övergår till förnybara drivmedel och el. Det krävs även åtgärder som gör vårt samhälle transporteffektivt. Med begreppet menas ett samhälle där transporter med energiintensiva trafikslag som personbil, lastbil och flyg minskar. Trafiken behöver minska och fler behöver välja alternativ till bil- och flygresor samt lastbilstransporter. Detta kan ske genom överflyttning av transporter, effektiviserade eller kortade transporter eller att transporter ersätts helt. Det kan t.ex. vara åtgärder som ger högre beläggingsgrad i fordon, förtätad bebyggelse, säkra cykelbanor på landsbygden, hemarbete vissa dagar och resfria möten. För att uppnå detta krävs att man med samhällsplanering och med styrmedel påverkar efterfrågan på resor och transporter, vilka transportsätt som väljs och hur långa sträckor vi reser och transporterar gods. En stor del av utmaningen består i att utveckla våra städer, som tidigare planerats utifrån bilismen, till en modern bebyggelse med större möjligheter till transporter med låga utsläpp. I motionen Transporteffektivt och hållbart samhälle (2021/22:3203) finns 18 förslag på nya åtgärder från Vänsterpartiet för att vi ska nå ett transporteffektivt samhälle i enlighet med våra klimatmål.

6.5.6 Minska flygets klimatpåverkan

Vänsterpartiet anser att alldeles för lite görs för att på allvar minska luftfartens miljö- och klimatpåverkan. Den svenska flygskatten är ett välkommet steg framåt, men långt ifrån tillräckligt. Obligatorisk biobränsleinblandning kommer endast att minska utsläppen i begränsad utsträckning och öppnar för nya miljöproblem om beroendet av

biodrivmedel blir för stort. Elektrifiering och andra tekniska lösningar ligger långt i framtiden. Vänsterpartiet vill se flera ekonomiska styrmedel och andra åtgärder som tillsammans leder till minskade utsläpp från flygsektorn. Vi vill utveckla flygskatten så att den blir progressiv och de som flyger mycket får en högre skatt. I dag subventionerar Sverige flyget med drygt 8 miljarder kronor varje år och den största delen handlar om att flyget inte betalar skatt på sitt bränsle. Skattebefrielsen på flygbränsle bör avskaffas. I motionen Minska flygets klimatpåverkan (2021/22:438) presenteras våra förslag.

6.5.7 Inför ett kompletterande utsläppsmål för utrikes flyg och sjöfart

De bunkerbränslen (olja och flygfotogen) som tankades till flyget och sjöfarten i Sverige år 2019 orsakade utsläpp som uppgick till 9,6 miljoner ton koldioxid-ekvivalenter. Dessa utsläpp ingår inte i de territoriella utsläppen som samma år uppgick till 50,9 miljoner ton. Dessa utsläpp är därmed en stor andel av vår totala klimatpåverkan men omfattas inte av våra klimatmål. Flyget ingår visserligen i EU:s utsläppshandelssystem och inom ramen för EU:s gröna giv pågår arbete för att skärpa åtgärder för att minska dessa sektors utsläpp. Inget tyder dock på att dessa åtgärder kommer att vara tillräckligt effektiva för att ligga i linje med Parisavtalets ambitioner. Vänsterpartiet anser att dessa betydande utsläpp behöver tydlig nationell målstyrning för nödvändiga utsläppsminskningar även om Sverige har begränsningar i vilka former av styrmedel som kan utformas för detta ändamål.

Sverige bör införa ett kompletterande utsläppsmål för utrikes flyg och sjöfart. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.6 Energisektorn

6.6.1 Omställning till förnybar energi

Vänsterpartiet vill se en hållbar energiförsörjning som klarar att möta klimatutmaningen såväl som leveranssäkerheten. Med satsningar på förnybar energi, energieffektiv teknik och energieffektivisering vill vi ställa om Sverige till en hållbar energiproduktion.

Vänsterpartiet vill ha en 100 procent förnybar energiförsörjning till senast 2040. Den omställning Vänsterpartiet vill se innebär en mycket omfattande utbyggnad av förnybara energikällor, där sol- och vindkraft behöver byggas ut i en mycket högre takt jämfört med i dag. Erfarenheter från andra länders utbyggnad av förnybart och de snabbt sjunkande produktionskostnaderna för framför allt solceller talar för att detta är fullt realistiskt.

Energieffektivisering är en viktig komponent i en hållbar energiförsörjning. Investeringar i energieffektivisering har också visat sig vara en mycket lönsam affär. Trots det sker energieffektivisering sällan av sig självt. I motionen Omställning till förnybar energi 2020/21:388 presenteras Vänsterpartiets förslag för ökad takt i omställningen.

6.6.2 Stärk produktion och distribution av förnybar vätgas

Vårt samhälle står inför en gigantisk omställning när energisystemet ställs om till förnybar elproduktion. Elbehovet väntas öka kraftigt när olika samhällssektorer, t.ex. industrier och transporter, elektrifieras. Eftersom produktionen av förnybar energi är väderberoende kommer det i framtiden att finnas stora behov av energilagring för att

uppnå en bra effektbalans. Energilagring är fortfarande en utmaning, och där kommer vätgas att spela en viktig roll i framtiden.

Vätgas har en rad olika användningsområden. Den används i dag storskaligt bland annat inom kemiindustrin. Den kan också användas t.ex. i tillverkning av fossilfria elektrobränslen och fossilfri mineralgödsel. Det mest omtalade användningsområdet i dag är tillverkningen av fossilfritt stål som spås bli en viktig exportvara i framtiden.

Det är viktigt att komma ihåg att vätgas i sig inte är lika med förnybar energi. Vätgas kan framställas både med fossil och fossilfri energi, och i dagsläget är den globala vätgasproduktionen mest fossil. Den förnybara vätgasen kan framställas antingen från reformering av biomassa eller biogas eller genom elektrolys som separerar väte ur vatten med hjälp av förnybar el. Det är det senare som är det intressanta för ett förnybart energisystem. Förnybar el exempelvis från vindkraft kan lagras i vätgas och användas i bränsleceller som förvandlar den till el när elproduktionen är lägre än behovet. Bränsleceller kan t.ex. användas i elfordon i stället för batterier. Där är potentialen störst inom tunga transporter. Nackdelen med vätgasfordon är de stora energiförlusterna som omvandlingen av el till vätgas och tillbaka till el innebär.

Vänsterpartiet vill att utbyggnaden av vätgasproduktion sker på ett sätt som är bra för hela samhället och att det offentliga tar ansvar för systemperspektivet. Vätgasinvesteringarna bör stimuleras där de behövs mest och inte endast där marknaden ser största möjligheter för vinstmaximering. I vår motion Förnybar vätgas (2021/22:439) finns våra förslag för att öka tillgången på vätgas i ett förnybart energisystem.

6.7 Industri

Behovet av en hållbar industri måste tydliggöras. Vänsterpartiet vill se kraftigt ökade investeringar i det som ställer om Sverige. Vi vill se en övergång till förnybar energiproduktion och smarta elnät, satsningar på järnvägar, elvägar, utbyggd cykel- och kollektivtrafik, energireoveringar och nybyggnation av lokaler och klimatsmarta bostäder. Det är satsningar som i hög grad kommer att påverka industrin.

Många företag inom svensk industri är avgörande för landet. Det kan tex handla om material som behövs för välfärden, byggande eller omställningen. Industrin står också för många arbetstillfällen och blir därför mycket viktig för orten där man verkar. Det behöver tas ett generellt ansvar för de samhällsavgörande industrierna och en längre plan måste upprättas. När Cementa på Gotland år 2021 nekades tillstånd valde regeringen att hantera den akuta situationen med tillfälliga lösningar och det förekommer i skrivande stund t.o.m. diskussioner om förändringar i miljölagstiftningen, det är inte rimligt. Ett privat företag ska inte, oavsett dess storlek, kunna få undantag från lagstiftning. Det borde finnas en uttalad strategi för hur vi hanterar de industrier som är av stor vikt. Våra förslag för en hållbar industri finns i vår motion En aktiv industripolitik (2021/22:3199).

6.7.1 Lex Preem

Vänsterpartiet välkomnar att regeringen har tillsatt en klimaträttsutredning som ska lämna sitt slutbetänkande senast den 15 maj 2022. Utredningen lämnade i mars 2021 sitt delbetänkande En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden (SOU 2021:21). Vi har tidigare lyft detta behov i riksdagen och både Klimatpolitiska rådet och Naturvårdsverket har i sina rapporter som föregått regeringens klimatpolitiska

handlingsplan framfört att det är angeläget med en starkare klimatlagstiftning. Vi välkomnar att utredningen konstaterar att det är möjligt att ställa starka lagkrav på verksamheter trots att de omfattas av EU:s utsläppshandel. Utsläppsintensiv industri i Sverige slipper i dag nationella klimatkrav. Det blev särskilt tydligt i samband med rättsprocessen om Preemraff. Vi anser även att det är av största vikt att förändringar i miljöbalken sker för att stärka vårt nationella verktyg för att nå klimatmålen samt att dessa inte får försvaga miljöbalkens betydelse för att uppfylla våra övriga nationella miljömål. Enligt vår uppfattning står vi inför två dominerande utmaningar att lösa på miljöområdet: klimatkrisen och utarmningen av biologisk mångfald med kollapsade ekosystem. Dessa globala utmaningar behöver med nödvändighet hanteras sammanhållande då de även är kopplade till varandra. Detta bör därmed även avspeglas i ett genomförande av en anpassad miljöbalk. Regeringen bör senast 2022 återkomma med ändringar i miljöbalken i syfte att stärka miljöbalken som verktyg för att nå klimatmål och våra övriga nationella miljö kvalitetsmål. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Tyvärre föreslår inte klimaträttsutredningen i sitt delbetänkande att nya klimatkrav ska gälla befintliga verksamheter. Förslagen berör endast nya industrier. I dag står dock Sveriges befintliga industrier för ungefär en tredjedel av Sveriges utsläpp av koldioxid-ekvivalenter.

Vänsterpartiet anser inte att det är rimligt att tillstånd i princip ges för evigt till verksamhetsutövare. I dag kan de endast omprövas vid vissa angivna förutsättningar och på initiativ av miljömyndighet. Naturvårdsverket har konstaterat att i propositionen till miljöbalken framfördes att tillstånd i ökad utsträckning ska kunna meddelas för begränsad tid, och att det framför allt ska gälla stora verksamheter som har en kraftig miljöpåverkan. Så är alltså inte situationen i dag. I de fall verksamheter tidsbegränsas så rör det framför allt mindre omfattande verksamheter.

Naturvårdsverket föreslår i rapporten Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019 att man bör se över miljöbalken och dess tillämpning så att tillstånd enligt densamma speglar både teknikutveckling och samhällets förändring. Myndighetens uppfattning är att huvudprincipen bör vara att tillstånd tidsbegränsas. Vår uppfattning är att detta är det rimliga förhållningssättet för en modern miljölagstiftning och i enlighet med de av riksdagen antagna miljömålen.

Regeringen bör återkomma med förslag i syfte att tillstånd enligt miljöbalken som huvudprincip tidsbegränsas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Existerande miljö tillstånd till alla verksamheter som ger upphov till utsläpp av växthusgaser ska upphöra att gälla senast 2030, och därefter omprövas och ges dispens om verksamheten tar klimatansvar. Från och med införandet av justeringen i miljöbalken ska all ny verksamhet prövas utifrån våra miljömål, inklusive klimatmålen. Vi kallar detta för en Lex Preem.

Vad som ovan anförs om prövning av tillstånd enligt miljö- och klimatmål, s.k. Lex Preem, bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.8 Bostäder

Sverige behöver en ny bostadspolitik. En hållbar och långsiktig politik som kan möta de utmaningar vi står inför i form av bostadsbrist, bostadssegregation och klimatomställning. En bostadspolitik med betydligt högre ambitioner än i dag. I dag står bygg- och

fastighetssektorn för omkring 20 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Därutöver bidrar sektorn till stora utsläpp utomlands genom import av byggprodukter. Av de totala utsläppen från sektorn står byggverksamhet och uppvärmning för cirka 40 procent vardera. Om vi ska nå det klimatmål som riksdagen slagit fast måste bygg- och fastighetssektorn minska sin klimatpåverkan ur ett livscykelperspektiv. För det krävs ett mer hållbart byggande och en ökad energieffektivisering, vilket också förutsätter högre krav och statliga styrmedel. I motionen Bostadspolitik, planering och byggande (2021/22:2602) presenterar Vänsterpartiet sina förslag för en hållbar bostadspolitik.

6.9 Arbetsmarknad

6.9.1 Stärkt stöd för sysselsättning för de som drabbas negativt av klimatomställningen

En massiv grön klimatomställning kommer att skapa åtskilliga nya arbetstillfällen. Men en strukturomvandling från fossilindustri och fossilberoende kommer även att innebära att arbetstillfällen försvinner. För den enskilde kan idag arbetslöshetsförsäkring, omställningsstöd och en aktiv arbetsmarknadspolitik underlätta övergången för den som drabbas av strukturomvandlingen. En mycket viktig uppgift för samhället är att se till att klimatomställningen och den omstrukturering av arbetsmarknad och ekonomi som den medför går så smidigt som möjligt genom en aktiv arbetsmarknadspolitik och trygghet i övergången för de enskilda. Vänsterpartiet anser att staten bör se över hur stödet för de samhällen och individer som påverkas negativt av omställningen kan stärkas för att i stället bli en del av klimatlösningarna.

Regeringen bör ges i uppdrag att utreda utformning av ett extra stöd eller garanti för de arbetstagare som förlorar sysselsättning p.g.a. klimatomställningen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.10 Åtgärder för ett hållbart jord- och skogsbruk

Jordbruket svarar enligt Naturvårdsverket för omkring 14 procent av Sveriges totala växthusgasutsläpp. Utsläppskällorna är från djurens matsmältning, utsläpp från stallgödsel och från jordbruksmark. Redovisning av utsläpp från fossila bränslen som används inom jordbruket redovisas formellt under arbetsmaskiner i utsläppsstatistiken. Utöver de territoriella utsläppen tillkommer utsläpp från markanvändning som bokförs inom Land Use, Land-Use Change and Forestry (LULUCF) och som årligen registrerar kolförrådsförändringar enligt Klimatkonventionen (UNFCCC).

Åkermarken binder kol genom att ta kol från atmosfären och fungerar som kolsänka. Hur jordbruksmarken brukas har stor betydelse för kolinlagringen och den biologiska mångfalden. Den klimatpolitiska vägvalsutredningen konstaterar i ett betänkande 2020 att man genom vallodling, odling av fleråriga grödor som energigrödor, fång- och mellangrödor, kantzoner och plantering av träd och häckar kan öka kolinlagringen i jordbrukslandskapet med en miljon ton koldioxidkvivalenter per år. Jordbruk kan också spela en viktig roll när det gäller att producera biomassa som kan ersätta fossila produkter. Vänsterpartiets utgångspunkter för jordbrukspolitiken är att ramen för åtgärder är starkt ekologisk bärkraft i brukandet för att uppnå förbättrad kolinlagring och ökad klimatnytta.

Skogen är livsmiljö för en mängd olika djur och växter och genererar en rad ekosystemtjänster utöver att lagra kol och producera råvaror. FN:s vetenskapliga forskarpaneler för både klimat och biologisk mångfald har varnat för att både klimat och biologisk mångfald är akut hotade i närtid, och att dessa hot hänger samman. I Parisavtalet betonas vikten av att länderna skyddar och ökar kolförråd och kolsänkor. Av de kolförråd vi har i Sverige är det skogens och våtmarkernas kolförråd som har störst potential att öka inom den korta tidsperiod vi har för att hejda klimatkrisen.

Enligt Naturvårdsverkets rapport Sweden 2020 Inventory Report to UNFCCC är den totala tillväxten i skogen i dag högre än vad som avverkas, vilket gör att skogen fungerar som kolsänka. Men avverkning påverkar kolsänkan och kolförrådet i skogen negativt. Den totala kolsänkan skulle kunna vara ännu större än i dag med ett skogsbruk där träden får växa sig äldre eller genom skydd av mer skog. En betydande del av dagens kolsänka uppkommer på skogsmark som inte används för virkesproduktion, exempelvis formellt skyddade skogar.

Vänsterpartiet anser inte att det svenska skogsbruket i sin helhet är att betrakta som hållbart. Vår inställning är att produktionsmålen måste vara underställda miljöhänsynen. I dag nås inte miljömålet Levande skogar. För att uppnå ett hållbart skogsbruk kan inte råvaruförsörjningen vara styrande för hur våra skogar brukas. Naturens gränser med bevarade ekosystem måste vara ramen för hur skogarna nyttjas. Att vi hållbart nyttjar vår skogsråvara är avgörande för att vi ska möta såväl klimatkrisen som utarmningen av den biologiska mångfalden.

Nedan följer våra åtgärder för att minska utsläppen inom jord- och skogsbruket. I motionen Biologisk mångfald (2021/22:3279) redogör Vänsterpartiet för ytterligare åtgärder för att stärka hållbarheten inom näringarna.

6.10.1 Öka produktionen av biogas och biokol

Vänsterpartiet vill stärka Sveriges produktion av biogas för att minska behovet av fossila drivmedel. Ökad produktion av biogas kan också generera betydande mängder biokol. Biokol är träkol som framställs genom förbränning av biomassa med begränsad syretillförsel. När biokolet används i marken lagras kolet där i hundratals år. Enligt Klimatpolitiska vägvalsutredningen kan nyttjande av biokol på längre sikt ge negativa utsläpp motsvarande en miljon ton koldioxidekvivalenter per år.

Regeringen bör ges i uppdrag att tillse att en strategi tas fram för att främja ökad nationell produktion och användning av biogas och biokol. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.10.2 Inför skatt på konstgödsel

Lustgas förstärker växthuseffekten. Inom jordbruket är användning av konstgödsel (gödsel framställt genom industriell process) en av de största orsakerna till dessa utsläpp. Konstgödsel påverkar även klimatet vid själva produktionen som är mycket energikrävande och oftast drivs med fossil energi. Störst klimatpåverkan har dock själva användningen av konstgödsel. Även användning av stallgödsel skapar utsläpp av lustgas.

Genom att tillföra konstgödsel i jordbruket skapas även överskott av växtnäring. Framför allt är det kväve och fosfor som läcker ut och orsakar övergödning i vattendrag, sjöar och hav. Den årliga nytillförseln av kväve till ekosystemen är enligt Naturskydds-

föreningen mer än dubbelt så stor i dag som före andra världskriget, och hela ökningen beror på industriell kvävefixering och fossila bränslen.

Vänsterpartiet anser att det därmed finns starka skäl att begränsa användningen av konstgödsel. Sverige hade skatt på konstgödsel under 25 år men detta avskaffades plötsligt av den borgerliga regeringen 2009. Vänsterpartiet föreslår att en beskattning av konstgödsel i likhet med den som avskaffades 2009 införs, men med en något högre beskattning på kvävekomponenten för att minska läckaget av kväve. Skattesatsen på kväve höjs med 10 procent i vårt förslag jämfört med den gamla skatten. Vänsterpartiets förslag till ny skatt på konstgödsel bedöms stärka de offentliga finanserna med 480–490 miljoner kronor per år. Pengar som vi återför till jordbruket för att stärka grön omställning och bl.a. stödja animalieproduktion som bygger på balans mellan antal djur och tillgänglig åkerareal, och som producerar en större andel av fodret lokalt, i syfte att optimera stallgödselhanteringen och därmed minska risken för växtnäringsförluster.

6.10.3 Öka de naturliga kolsänkorna och stärk ekosystemen

En mycket stor andel av världens länder har satt upp klimatmål för att minska utsläppen av växthusgaser. Däremot saknar de flesta länder klimatmål för ökad kolinlagring genom naturbaserade klimatlösningar. Trycket på skogen är hårt och träråvaran behövs i flera olika delar av klimatomställningen. Samtidigt fortsätter skogens biologiska mångfald att utarmas. Att intensifiera produktionen av skogsråvara löser inte klimatkrisen och riskerar att leda till större utsläpp och ökad utarmning av skogens arter.

En förståelse för hur användning av biomassa för olika ändamål påverkar klimatet kräver att man inte minst tar hänsyn till hur mycket skogsbruket påverkar kolsänkan. Det görs inte så som klimatstatistik redovisas i dag, varför det finns en risk för att vissa satsningar på att öka användning av skoglig råvara t.o.m. ökar nettoutsläppen jämfört med användning av fossil råvara under lång tid.

Sverige bör anta ett mål om att fördubbla den naturliga kolsänkan i Sverige till 2030 jämfört med 2017. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utsläppen av växthusgaser måste minska kraftigt det närmaste decenniet. Även om begränsad förbränning av biomassa kan vara motiverat och lämpligt ur hållbarhets-synpunkt så ökar även dessa s.k. biogena utsläpp, precis som fossila utsläpp, koldioxidhalten i atmosfären. Det är därför viktigt att både fossila och biogena utsläpp begränsas i så hög utsträckning som möjligt.

Regeringen bör ges i uppdrag att tydligare redovisa även de biogena utsläppen i Sverige. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.10.4 Skapa ekonomiska incitament för privata skogsägare för att stärka kolinlagringen

Klimatkrisen kräver skyndsamma åtgärder för att lagra in kol från atmosfären. Vänsterpartiet vill stärka kolinlagringen, och den biologiska mångfalden, genom att i ökad utsträckning skydda skog och öka arealer med hyggesfritt skogsbruk i stället för kalhyggesbruk. Men det behövs även ekonomiska incitament för privata skogsägare att låta skogen bli äldre innan den avverkas och anpassa gallringar för ökad kolinlagring. Det skulle gynna såväl landsbygd som klimatnyttan och den biologiska mångfalden. För landsbygden kan det även bidra till en förbättrad livsmiljö och stärkta förutsättningar för naturturism när träden får bli äldre. Regeringen bör ges i uppdrag att utforma förslag på regelverk med ekonomiskt incitament i syfte att stärka kolinlagringen vid avverkning

och gallring för privata skogsägare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.10.5 Vänsterpartiets syn på biobränsle från skogen

Vänsterpartiet anser att biomassa bör användas där den behövs som bäst, eftersom den utgör en begränsad resurs som bara kan ersätta mindre delar av fossilberoendet. Ett ökat uttag av biobränsle från skogen löser inte klimatfrågan och riskerar att förstärka den pågående massutrotningen av växt- och djurarter. Det behövs betydligt bättre regelverk för låg miljö- och klimatpåverkan om ett ökat hållbart uttag av biobränsle ska vara möjligt. När det gäller att uppnå fossilfria vägtransporter så är vår uppfattning att framtida vägtransporter ska gå på el och att det främst ska ske genom batteribilar, laddhybrider, vätgasdrivna bränsleceller och elektrifiering av själva vägnätet. Det krävs därutöver större statligt ansvar för satsningar på transporteffektiv samhällsplanering som inbegriper minskat fysiskt transportbehov och kraftigt ökade satsningar på hållbara personresor och godstransporter. Både flyg- och bilresandet måste minska.

6.10.6 Inför styrmedel och incitament för att främja landskapsplanering för hållbart uttag av råvaror i skogen

Genom att planera på landskapsnivå, med olika skogsägare, för hur hotade skogsarters livsmöjligheter kan stärkas skapas möjligheter att strategiskt bedöma utrymme för produktion av biomassa. Det innebär att man planerar förvaltning ur ett landskapsperspektiv för att säkerställa att arter har tillräcklig tillgång till sina livsmiljöer, man ser inte bara till det enskilda skogsbeståndet. Styrmedel och incitament bör införas för att främja landskapsplanering för skoglig biologisk mångfald och ett varierat skogsbruk för hållbart uttag av biomassa. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.10.7 Inför styrmedel för förbättrad hushållning av biomassa

Tillgången på biomassa är begränsad och för att minska efterfrågan bör åtgärder vidtas för att öka energieffektiviteten. Regeringen bör ges i uppdrag att införa styrmedel för ökad energieffektivitet i skogsindustrin, fjärrvärmesektorn och transportsektorn för att hushålla med den begränsade tillgången på biomassa. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.11 Cirkulär ekonomi och hållbar konsumtion

I en cirkulär ekonomi är livslängden på material och produkter längre och uttagandet av råvaror mindre. För detta krävs en hållbar produktion och konsumtion samt att avfall används som en resurs. Det förutsätter en hållbar avfallshantering som minskar mängden avfall för att i ökad utsträckning återanvända, reparera, återvinna, hyra, dela samt förlänga livslängden på produkter.

Produktion och konsumtion är i dag linjär och inte optimerad utifrån ett hållbart nyttjande av naturresurserna. Detta sker trots att världssamfundet enats om att Hållbara konsumtions- och produktionsmönster är ett av FN:s globala hållbarhetsmål. Men det går att vända denna utveckling. Vänsterpartiet vill ha en ekonomi som är cirkulär, där vi inte tar ut mer från naturen än vad som är hållbart och där det som används kan

användas igen genom återanvändning och materialåtervinning. Detta är ett synsätt som vi behöver bygga in i all industriell verksamhet. Det kan vi göra genom att tydligare standardisera det material som släpps ut på marknaden. En del av denna standardisering skulle kunna vara att material som används också ska kunna återanvändas.

Vi behöver också tydligare krav på produktdesign. Varor som sätts ut på marknaden bör i betydligt ökad utsträckning kunna repareras och/eller rekonditioneras. Om en komponent i en produkt går sönder ska den kunna lagas genom utbytbara delar. Programmering för förkortad livslängd bör förbjudas. Ny teknologi kan ge oss möjligheter att uppfylla FN:s mål om mer hållbara konsumtionsmönster. Med appar och webbplattformar underlättas för människor att samarbeta mer för hållbara lösningar. Det kan handla om samåkning med fordon, delade verktyg eller maskiner, bostadsbyten etc. Vänsterpartiet anser att det är nödvändigt att samhället understöder denna delandets ekonomi.

Vi välkomnar att EU presenterat en handlingsplan för cirkulär ekonomi och en s.k. plaststrategi, men dessvärre innehåller planen och strategin för få konkreta förslag på hur ekonomin ska kunna bli mer kretsloppsorienterad samt hur plastanvändningen ska minska. Regeringens strategi för hållbar konsumtion lider dessvärre av samma problem. Strategin innehåller lovvärda initiativ, som att se över hur delningsekonomi kan främjas och uppkomst av avfall kan förebyggas i syfte att stimulera cirkulär ekonomi, men konkreta åtgärder saknas i stor utsträckning.

Ett hållbart nyttjande av våra naturresurser i en cirkulär ekonomi är helt avgörande för att åtgärda de största planetära utmaningarna, klimatkrisen och förlusten av biologisk mångfald. Vänsterpartiet föreslår därför nedanstående åtgärder för en cirkulär ekonomi.

6.11.1 Inför producentansvar för textil

Vänsterpartiet har sedan lång tid verkat för producentansvar för textil. Vi välkomnar betänkandet Producentansvar för textil – en del av den cirkulära ekonomin (SOU 2020:72) men anser i likhet med Avfall Sverige att det finns en rad brister i förslagen. Det bör exempelvis införas ett heltäckande producentansvar för textilier samt skyldighet för producenter att tillhandahålla insamlingssystem. Det bör även införas krav att producenter i första hand ska minska mängden textil som blir avfall genom att textil återanvänds. Det är nödvändigt att beakta att kommunerna generellt inte kommer att vara intresserade av att samla in textilavfall med mindre än att det finns garantier om kostnadstäckning för de kostnader som landar på kommunerna. Vänsterpartiet förväntar sig att regeringen inom kort kommer att lämna förslag till riksdagen om producentansvar för textilier som beaktar dessa aspekter.

6.11.2 Återinför producentansvar för insamling av returpapper

Vänsterpartiet anser att den bärande principen i miljöpolitiken bör vara att förorenaren betalar. Trots rådande klimatkris som ökar behov av åtgärder som stärker denna princip för att begränsa användningen av naturresurser frångår regeringen principen och har beslutat att avskaffa producentansvaret för returpapper. Från och med år 2022 får landets kommuner ansvaret för insamling och återvinning av returpapper. I stället för att den näring som belastar miljön tar sitt ekonomiska ansvar läggs därmed kostnaden på kommuninvånarna genom avfallstaxan. Vänsterpartiet anser detta vara förkastligt av både miljö- och rättviseskäl och är särskilt anmärkningsvärt av en regering som anser sig sträva efter att Sverige ska bli ett av de första fossilfria välfärdsländerna. Regeringen

anför som skäl att man genom beslutet vill avlasta tidningsbranschen ekonomiskt. Det är enligt vår uppfattning ett mycket anmärkningsvärt ställningstagande. Det är inte första gången regeringen åsidosätter miljö- och klimathänsyn till förmån för branscher.

Det finns enligt vår uppfattning ett flertal goda skäl att stödja tidningsbranschen men det är helt orimligt att detta ska ske genom att frångå en bärande princip i miljöpolitiken, producentansvaret, och i stället lägga kostnaden på kommunerna för att tidningar och trycksaker kan cirkuleras. Ur miljösynpunkt innebär det att tillverkarna av papper inte längre har krav på att återanvända råvaran och fördelningspolitiskt riskerar hushåll med låga inkomster att genom höjd avfallstaxa få sämre ekonomi, även om de inte prenumererar på en tidning och avsagt sig direktreklam. Med detta beslut omintetgör regeringen hela grundtanken med cirkulär ekonomi, dvs. producentansvaret, och beslutet försämrar miljö rättvisan. Vänsterpartiet anser att den enda rimliga principen för att realisera cirkulär ekonomi i praktiken är att den som sätter en vara på marknaden också ska bära ansvar för att den kan återvinnas. Det ansvaret bör inte läggas på konsumenterna.

Regeringen bör riva upp beslutet om att ta bort producentansvaret för returpapper. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.11.3 Ge kommunerna ansvar för insamling och stärk den fastighetsnära insamlingen

Miljödepartementet genomför en internutredning för att se över producentansvaret för förpackningar. Utredningen ska lämna förslag på nya bestämmelser om insamling och återvinning av förpackningar. Syftet är att skapa goda förutsättningar att nå materialåtervinningsmålen i EU:s förpackningsdirektiv. Förslaget ska remitteras under hösten 2021.

Vänsterpartiet anser att det är en mycket stor brist att producenterna inte klarat av att tillse att det finns fastighetsnära insamling av förpackningar. Genom att tillgång till fastighetsnära insamling finns för människor kan stora resursvinster uppnås genom ökad materialåtervinning. Systemet med insamling av matavfall, förpackningar och returpapper bör vara gemensamt för att förenkla insamlingen. Kommunerna är enligt Vänsterpartiets uppfattning mest lämpade att ansvara för denna insamling: kommunerna har god erfarenhet av fastighetsnära insamling och god service ger bättre utsortering. Kommunerna kan välja om de vill utföra detta i egen regi eller i någon annan form. Producenterna bör genom avgifter finansiera kommunernas kostnad för insamling. Detta ger enligt vår bedömning den största miljö- och samhällsnyttan.

Kommunerna bör ges ansvar för insamlingen av avfall från hushåll som faller under lagreglerat producentansvar och producenterna ansvaret att sköta materialåtervinningen. För säkerställande av fullt finansiellt ansvar för producenterna bör regeringen besluta om avgifter för producenterna för att säkerställa att kommunerna inte får bära kostnaden för insamling av avfall från hushåll som faller under lagreglerat producentansvar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.11.4 Inför nationell lagstiftning för längre livslängd på elektroniska produkter

Vi lever i ett konsumtionssamhälle där hög konsumtion krävs för att hålla liv i en hög ekonomisk tillväxt. Att produkter håller kortare tid ökar avfallsmängderna och motverkar effektivt utnyttjande av naturresurserna i enlighet med en cirkulär ekonomi. För

att hålla nere koldioxidutsläppen måste vi förlänga användandet av produkter och öka återanvändning och materialåtervinning. Detta kräver politiska initiativ genom stärkt reglering. Initiativ från marknaden och konsumenter kan ta oss steg i rätt riktning men kommer att vara otillräckligt för att i tid nå en hållbar cirkulär ekonomi.

Regeringen har tagit fram en handlingsplan för cirkulär ekonomi men det saknas i stor utsträckning konkreta åtgärder på nationell nivå för att stärka kraven på producenterna. Det är inte tillräckligt för att föra denna viktiga fråga framåt i den hastighet som klimatet kräver.

Inom ramen för EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi, som antogs 2015, rör sig unionen så sakteliga mot lagstiftning som ska sätta stopp för planerat åldrande och tvinga producenter att ta hänsyn till reparationsmöjligheter när de utformar sina produkter. Men man behöver inte vänta in att EU ska ta beslut i frågan. Frankrike har visat vägen. De var först i världen med lagstiftning mot s.k. planerat åldrande i produkter. Sedan januari 2021 måste även tillverkare av vissa elektroniska produkter, som mobiltelefoner och laptops, dessutom upplysa kunderna om möjligheterna att reparera produkterna. Vänsterpartiet har länge jobbat för att få till åtgärder som förlänger livslängden för det vi producerar, främst elektroniska produkter. Klimatkrisen kräver åtgärder här och nu och vi kan inte alltid invänta initiativ från EU.

Regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning som förbjuder planerat åldrande i produkter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör återkomma med förslag på reglerande krav på relevanta produkters reparationsmöjligheter, hållbarhet och återanvändning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.11.5 Kemikalieskatten försvårar för andrahandsmarknaden

För att klara den planetära gränsen för hållbar resursanvändning måste det svenska utnyttjandet av jungfruliga råvaror minska med 75 procent till år 2050. Att stimulera återanvändning av elektroniska produkter är därför centralt för att uppnå en cirkulär ekonomi. Trots det drabbas företag, som t.ex. tillvaratar begagnade datorer och iPhones för att dessa ska kunna användas på nytt, ekonomiskt negativt av kemikalieskatten på elektroniska produkter. Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med förslag som undantar företag, vars huvudsakliga verksamhet är återanvändning, från kemikalieskatt på elektroniska produkter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.11.6 Inför förbud för handeln att slänga nya varor

Inom handeln i förekommer att nya varor slängs. Ofta sker detta genom att dessa först har förstörts. Detta resursslöseri har konstaterats inom t.ex. försäljningen av kläder, skor, möbler och sportartiklar. Förfarandet har skett både när det gäller fullt fungerande men reklamerade varor men även nya osålda varor. Det förekommer att varor med säkerhetsrisker, såsom hjälmar, destrueras p.g.a. avtal med leverantörer. Men enligt KTH-forskare på Avdelningen för strategiska hållbarhetsstudier i en artikel i Expressen 6/9 2021, är det huvudsakligen inte varor med säkerhetsrisker som slängs. Skälet är snarare en rädsla för att varorna ska komma ut på marknaden och hota nyförsäljningen. Rapporter från ett antal länder i Europa visar dessutom att världens största e-handelsföretag slänger miljontals nya varor varje år. E-handelsföretagen har enorma lager, bl.a. i Sverige och erbjuder sina leverantörer möjligheten att lagra sina produkter. Priset för

denna lagring ökar med tiden och till slut kan det komma till ett läge där det är billigare att kassera produkterna än att ha dem kvar i lager.

Vänsterpartiet anser att detta är ett oacceptabelt resursslöseri som även ger negativa klimatkonsekvenser. Enligt studier står ungefär hälften av människans utsläpp från materialanvändningen och resten från fossil energianvändning. Det finns även en social dimension i denna problematik då många människor saknar ekonomiska resurser att köpa nya produkter och skulle kunna nyttja det som slängs.

En reglering för att förhindra detta resursslöseri vore önskvärd på EU-nivå. Men en sådan kan dröja länge. Det finns dock medlemsländer, som Tyskland och Frankrike, som redan infört reglering. I dessa länder får företag sedan 2020 inte slänga osålda produkter. I stället måste dessa doneras, återanvändas eller i sista hand återvinnas.

Regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning som förbjuder handeln att slänga nya varor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.11.7 Minska köttkonsumtionen och klimatpåverkan från hela livsmedelskedjan

I regeringens klimatpolitiska handlingsplan saknas tydliga nationella målsättningar och långsiktigt strategiskt arbete för att minska klimatpåverkan från hela livsmedelskedjan och i synnerhet från köttkonsumtionen. Köttkonsumtionen i Sverige har ökat med ca 40 procent per capita sedan 1990 och står nu för en betydande del av de svenska växthusgasutsläppen. Genomsnittssvensken äter ungefär dubbelt så mycket kött som det globala genomsnittet, och särskilt det importerade köttet har ökat kraftigt i Sverige de senaste decennierna även om trenden verkar ha brutits något de senaste åren. Utsläppen som orsakas av varje svensks matkonsumtion uppgår till omkring 1,8 ton koldioxid-ekvivalenter, där den absolut största delen kommer från animalier. Växthusgasutsläppen från matproduktion kommer i huvudsak från odling och djurhållning. I kött- och mjölkproduktionen kommer utsläppen från metan från idisslande djurs magar samt från lustgas och metan från gödselhanteringen samt från utsläppen som skapas vid foderproduktionen.

Animalier, nötkött i synnerhet, orsakar höga utsläpp jämfört med vegetabilier. Skälet är att det krävs flera kilo foder för att producera ett kilo kött samt att uppfödningen i sig själv orsakar stora utsläpp av växthusgaser. Djuren matas med kalorier som skulle kunna ge mat till många fler människor om kalorierna inte tog en omväg genom djuren. Köttproduktion kan bedrivas på många olika sätt, där vissa metoder är avsevärt mer resurssnåla än andra. Förutom en generell minskning av köttkonsumtionen är det viktigt att stimulera metoder som belastar miljön så lite som möjligt, minskar importen och tar största möjliga hänsyn till djurens rätt till ett naturligt beteende i enlighet med djurskyddslagen. Vår köttkonsumtion bör i betydligt större utsträckning bestå av svenskt ekologiskt kött eller viltkött.

Då jordbruksmark är en knapp resurs på global nivå finns anledning att producera mat som kräver mindre markyta. Detta behov kommer att växa då vi blir fler människor i världen och ökad efterfrågan på jordbruksmark därutöver riskerar att leda till tropisk avskogning.

Precis som Klimatberedningen (SOU 2008:24) konstaterade redan 2008 saknas det i stor utsträckning styrmedel inom jordbrukssektorn som är direkt riktade mot att minska utsläppen av växthusgaser. Vidare berörde Miljömålsberedningen (2016) köttkonsumtionens utsläpp men lade inte fram något konkret förslag om målsättning för minskad

konsumtion. Beredningen konstaterade att det står varje regering fritt att föreslå konkreta mål för hur bl.a. köttkonsumtionens utsläpp ska minska. Vi anser att det är märkligt, inkonsekvent och ohållbart att ett område som har så stor klimatpåverkan som köttkonsumtionen saknar utsläppsmål och åtgärder. Vi föreslår därför att riksdagen antar ett mål om en minskad köttkonsumtion.

Ett nationellt mål om att minska köttkonsumtionen med minst 25 procent till 2025, jämfört med dagens nivåer, bör införas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

En handlingsplan bör tas fram för hur klimat- och miljöpåverkan av livsmedelskedjan, inklusive animalieproduktionen, ska minskas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Allt fler kommuner, skolor, företag, ideella organisationer och privatpersoner har anammat idén om vegonorm. Med konceptet vegonorm serveras vegetarisk mat som standard; kött blir ett tillval. Andra aktörer väljer vegetariska dagar som ett sätt att minska köttkonsumtionen och uppmärksamma fördelarna med att äta mer växtbaserat. Förutom att alla kan ta enskilda initiativ ser Vänsterpartiet stora fördelar med att lyfta den vegetariska maten i offentliga sammanhang. Genom gemensamt agerande kan effekten av våra handlingar bli större och nya hållbara normer etableras. Vänsterpartiet anser att vegonorm och köttfria dagar är ett bra sätt att minska köttkonsumtionen och därmed ta ansvar för miljön, folkhälsan och djuren. Regeringen bör verka för att kommuner ska uppmuntra till vegetarisk kost, exempelvis genom att införa konceptet vegonorm och/eller vegetariska dagar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.11.8 Öka plaståtervinningen samt inför krav på standardisering i producentledet

Enligt Naturvårdsverket har plastanvändningen och plastavfall ökat i Sverige. Nästan all plast är producerad av fossil råvara och vår stora plastkonsumtion resulterar i spridning av mikroplaster som orsakar negativa miljöeffekter på ekosystemen. De största plastkällorna i Sverige är förpackningar och byggbranschen. Det mesta av plastavfallet hamnar i blandat avfall och förbränns i anläggningar som producerar el och värme och medför därför stora utsläpp av växthusgaser. För att få till stånd en hållbar plastanvändning krävs, förutom att användning av plast minskas, därför att så mycket som möjligt av använd plast kan återanvändas och återvinnas och att råvara av plast blir mindre fossilberoende. I dag använder vi dock en stor mängd plast i Sverige som inte är möjlig att vare sig återanvända eller återvinna. Ibland innehåller plastprodukter ämnen som är miljö- och hälsoskadliga vilket gör att de inte lämpar sig för materialåtervinning men i många fall beror det på att plastprodukterna består av så olika typer av plast att materialåtervinning inte är möjlig. Det är en ohållbar situation som enligt Vänsterpartiets uppfattning måste åtgärdas genom att högre krav ställs på producenterna. Även om EU har antagit en i delar ambitiös handlingsplan för den cirkulära ekonomin får det inte begränsa vår nationella rådighet för skyndsamma nödvändiga åtgärder.

Regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning med krav på ökat producentansvar samt krav på standardisering av plasttyper så att ökad återanvändning och återvinning möjliggörs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Väldigt lite plast materialåtervinns och blir ny plast. Genom att öka krav på standardisering av plastprodukter i producentledet kan förutsättningar för materialåtervinning förbättras. Plastförpackningar har i dag endast ett återvinningsmål på 30 procent. Materialåtervinningsgraden för plastförpackningar, exklusive PET-flaskor, var dock 49 procent år 2019. Denna statistik är av flera skäl osäker så återvinningsgraden är förmodligen i praktiken lägre. Enligt Vänsterpartiets uppfattning bör målet för materialåtervinning av plast kraftigt höjas för att stärka incitamentet för cirkulär ekonomi.

Sverige bör anta mål om att materialåtervinning av plast ska uppgå till minst 70 procent år 2025. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.11.9 Stoppa utsläppen av plast till miljön senast 2030

WWF uppskattar i rapporten *Plastics: The cost to society, environment and the economy* i september 2021 att det globala plasticskräpet ökar från 11 miljoner till 29 miljoner ton 2040. Kostnaderna för att hantera effekterna från ett års plastproduktion (2019) uppskattas till gigantiska 32 000 miljarder kronor under plastens livscykel. Kostnaden för samhället, miljön och ekonomin är 10 gånger högre än marknadspriset för jungfrulig plast. Cirka 99 procent av den jungfruliga plasten består av råvaror som kommer från olja och fossil energi. Vänsterpartiet delar WWF:s bedömning att det växande plastberget är ett globalt problem som kräver gränsöverskridande samarbete och åtgärder med tydlig målsättning.

Sverige bör verka för en global målsättning om att all plast senast år 2030 ska återvinnas eller återanvändas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.11.10 Fossilreklamförbud

Flera miljöorganisationer i Europa uppmanar till ett förbud mot reklam som ökar användningen av fossila energikällor, däribland Greenpeace och New Weather Institute. På samma sätt som reklam för tobak är förbjuden i EU och alkoholreklam är mycket strikt reglerad borde Sverige också kunna ha ett fossilreklamförbud. Greenpeace i Sverige föreslår att ett fossilreklamförbud bör inkludera följande:

1. En svartlistning i hela reklam- och medielandskapet för oljebolag. Detta skulle motsvara den svartlistning som existerar för tobaksbolag i dag
2. Förbud mot reklam för bilar och transporttjänster baserade på förbränningsmotorer
3. Förbud mot reklam för flygresor

Vänsterpartiet anser att detta är intressanta utgångspunkter för hur ett förbud om fossilreklam skulle kunna utformas, men frågan behöver utredas noggrannare. Utsläpp av fossila energikällor spår på klimatkrisen och behöver stoppas fortast möjligt. Fram tills dess att Sverige har förbjudit användning av fossil energi kan ett fossilreklamförbud vara ett viktigt sätt att begränsa användningen. Vänsterpartiet vill därför att en utredning tillsätts om införandet av ett reklamförbud mot verksamheter som innefattar fossil energi.

En utredning bör tillsättas i syfte att ta fram förslag på reklamförbud för verksamheter som innefattar fossil energi. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.12 Agenda 2030

År 2015 enades världens ledare om FN:s 17 globala hållbarhetsmål för en hållbar utveckling till 2030. Vänsterpartiet välkomnar denna målsättning för att nå hållbar utveckling och utrota fattigdomen genom rättvisa, jämlika och jämställda samhällen.

Agenda 2030 handlar om såväl nationella som globala åtaganden. Fastän vi i Sverige ska jobba mot målen i Agenda 2030 går utvecklingen här åt fel håll på en rad områden och den ekonomiska ojämlikheten ökar. Ojämlikheten mellan grupper minskar inte utan ökar i stället, vilket även Statistiska centralbyråns rapport Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige visar. De nationella klimat- och miljömålen går inte att nå med nuvarande styrmedel och åtgärder. Inom hälsa syns tydliga klasskillnader och lågutbildade kvinnors medellivslängd sjunker. Skolan är segregerad och uppfyller inte målet om en ”inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet för alla”. Alla har inte bra och ändamålsenliga bostäder. Alla har inte jobb eller ens jobb med ”anständiga arbetsvillkor”, som agendans mål nummer 8 handlar om. På område efter område går utvecklingen i Sverige åt fel håll, och trots det drivs i dag en politik som tvärtom ökar klyftorna i samhället i stället för att minska dem som målen i Agenda 2030 handlar om. Handlingskraften för att ta itu med denna utveckling uteblir.

Vänsterpartiet anser att ambitionsnivån i Sveriges genomförande av Agenda 2030 bör vara högre än det som regeringen ger uttryck för i proposition 2019/20:188 Sveriges genomförande av Agenda 2030. I vår följdmotion 2020/21:249 med anledning av regeringens proposition 2019/20:188 Sveriges genomförande av Agenda 2030 redogör Vänsterpartiet för sina förslag för en ambitiösare politik för att uppnå Agenda 2030-målen.

6.13 EU

6.13.1 Sverige bör driva krav om att EU:s klimatmål till 2030 skärps

Vänsterpartiet anser att om EU:s mål ska vara i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål så behöver EU anta ett klimatmål till 2030 om att utsläppen ska minska med minst 70 procent. Sverige bör driva krav om att EU:s klimatmål till 2030 ska skärpas till minst 70 procent jämfört med 1990. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.13.2 Sverige bör driva krav om att EU ska uppnå nollutsläpp senast 2040

Det europeiska rådet har ställt sig bakom mål om att EU ska minska utsläppen av växthusgaser med mellan 80–95 procent till 2050, varav minst 80 procent inom regionen. Vänsterpartiet anser att denna målsättning inte är förenlig med Parisavtalets ambition att begränsa den globala temperaturökningen till under 2 grader och sikta mot 1,5 grader. Inte heller är den förenlig med att i-länderna p.g.a. sina historiskt höga utsläpp av växthusgaser bör bära sitt ansvar genom att gå i täten för nödvändiga utsläppsminskningar. Därtill anser vi att EU bör sträva efter nollutsläpp genom att minska samtliga utsläpp inom regionen.

Sverige bör driva krav om att EU ska uppnå nollutsläpp senast 2040. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.13.3 Öka EU:s klimatambitioner generellt och främja naturbaserade klimatlösningar

Ökat skydd av skog är nödvändigt för att bevara den biologiska mångfalden och är samtidigt en positiv klimatåtgärd. Men även om en ökad areal skog skyddas inom Sverige och övriga EU-länder kommer en stor del av skogarna att brukas. Därför är ett hållbart brukande och ett hållbart nyttjande av skogsråvaran helt avgörande för såväl klimatet som för den biologiska mångfalden. Ett sådant brukande bör enligt Vänsterpartiet ske inom naturens gränser som måste vara den ram vi har att förhålla oss till.

För att bromsa klimatkrisen och nå klimatmålen är det nödvändigt att upphöra med förbränning av fossilt kol (lagrat i miljontals år) för att inte tillföra ytterligare fossilt kol till atmosfären. Dessutom måste förlust av ekosystem med stora kolförråd stoppas. Men det räcker inte. Redan i dag är koldioxidhalten i atmosfären så hög att den behöver minska för att vi på lång sikt ska kunna stabilisera jordens klimat. Vi behöver därför lagra mer kol i de biogena kolförråden genom s.k. naturbaserade klimatlösningar, dvs. i växtlighet genom fotosyntes. Men vi behöver även använda en del av den biomassa som fotosyntesen skapar för att förse oss med råvaror, som bl.a. kan ersätta fossil energi och råvaror med stor klimatpåverkan.

Sverige bör verka för att EU:s gröna giv (Green Deal) ökar klimatambitioner samt främjar naturliga klimatlösningar och återställning av ekosystem. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska verka för att kolsänkor och utsläpp av växthusgaser skiljs åt i utformningen av EU:s klimatpolitik och att bägge ska ha ambitiösa men separata mål. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska verka för att EU tar fram ett ambitiöst klimatmål för en fördubbling av EU:s kolsänkor till 2030 jämfört med 2017. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska verka för att EU tar fram lagstiftning för att hindra fortsatt avskogning av skog med höga naturvärden globalt samt fasar ut produkter som leder till avskogning från EU-marknaden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.13.4 Sveriges och EU:s klimatbistånd ska vara additionellt

De fattiga och redan utsatta i världen drabbas värst av värme, torka, översvämningar, sjukdomar och bristande vattenkvalitet. Oavsett om fattiga och marginaliserade grupper lever i rika eller fattiga länder drabbas de värst. För att lyckas kombinera en effektiv fattigdomsbekämpning med ekologisk hållbarhet krävs satsningar på miljövänlig och hållbar produktion av energi och livsmedel samt omställning till en mer miljövänlig transport- och industrisektor. Vänsterpartiet vill därför se ett nytt klimatbistånd som ska användas till förebyggande klimatåtgärder som motverkar konsekvenserna av de klimatförändringar vi redan ser. Klimatmålen måste gå före kortsiktiga vinstintressen och den rika delen av världen måste ta sitt historiska ansvar. Det klimatbistånd vi vill se ska bestå av nya additionella medel, dvs. vara ytterligare medel utöver det utlovade biståndet och trappas upp under tre år. Pengarna kan t.ex. användas för omställning till ekologiskt hållbara jordbruk, teknikutveckling eller utbyggnad av förnybar energi.

EU har antagit en policy för samstämmighet i utvecklingspolitiken, Policy Coherence for Development, som motsvarar politiken för global utveckling (PGU) i svensk utvecklingspolitik, vilket numera är inkluderat i arbetet med Agenda 2030. Fortfarande finns dock grundläggande brister i samstämmigheten mellan EU:s olika

verksamheter. Unionens handels-, jordbruks- och fiskeripolitik är exempel på verksamheter som försvårar, och i vissa fall helt slår sönder, förutsättningarna för att biståndet ska kunna ge resultat genom att vara utformat utifrån medlemsstaternas behov. Vänsterpartiet anser att Sverige bör verka för att EU:s klimatbistånd ska vara additionellt, alltså läggas till redan existerande åtaganden för biståndet. Klimatet är en ödesfråga och omställningen i den fattiga delen av världen är central. Regeringen bör verka för att EU:s klimatbistånd ska vara additionellt. I Vänsterpartiets motion 2021/22:921 En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling föreslår vi detta samt en mängd andra åtgärder för en hållbar utveckling.

6.14 Klimat- och handelspolitik

6.14.1 EU bör ställa krav på efterlevnad av Parisavtalet i alla förhandlingar om handelsavtal

Vänsterpartiet vill ha en rättvis handelspolitik som sätter människor, social rättvisa, djur, klimatet och miljön främst och som fokuserar på samhällsvinster för alla – inte bara på vinster för storföretag. Handel med omvärlden är avgörande för Sveriges välstånd och vår utveckling. Vänsterpartiet har genom åren stått bakom avvecklingen av tullar och andra formella handelshinder.

I dag har EU handelsavtal med omkring 50 länder. Vänsterpartiet menar att Sverige och EU måste stå upp för miljön, klimatet och demokratin. Det gäller även de handelsavtal som EU ingår. Därför motsätter vi oss en handelspolitik där vinster för storföretagen går före rätten till trygga jobb, klimatet och vår gemensamma välfärd. Vänsterpartiet är emot handelsavtal som flyttar makt från länders regeringar till storföretag och som riskerar att undergräva arbetstagares rättigheter, slå mot välfärden och inte minst utgöra ett hot mot klimat och miljö.

Ett stort problem är också att företag ges möjlighet att stämna stater för utebliven vinst genom ett tvivelaktigt investerare – statförfarande (ISDS). Därmed hindras länder från att föra den politik de vill om den strider mot avtalet. Vidare menar Vänsterpartiet att EU bör ställa som krav att motparten ska leva upp till Parisavtalet i alla förhandlingar om handelsavtal.

Regeringen bör verka för att EU ställer krav på efterlevnad av Parisavtalet i alla förhandlingar om handelsavtal.

6.14.2 Ställ krav på hållbarhetsåtaganden för handel med Brasilien

I Brasilien härjade omfattande bränder i Amazonas under sommaren 2019. Landets president Jair Bolsonaro vägrade länge agera för att stoppa bränderna; han har t.o.m. hävdade att de är ett påhitt av miljöorganisationer. Samtidigt har EU kommit överens om ett gigantiskt handelsavtal med Mercosur, där bl.a. Brasilien ingår. Avtalet har mötts av omfattande kritik från civilsamhället. I juni uppmanades EU av över 300 frivilligorganisationer att stoppa förhandlingarna om avtalet med hänvisning till den kraftigt försämrade situationen för klimatet och de mänskliga rättigheterna i Brasilien under Bolsonaros styre. Frankrikes miljöminister är djupt kritisk till avtalet, och efter Brasiliens undermåliga hantering av skogsbränderna i Amazonas har såväl Frankrikes som Irlands regering hotat med att inte godkänna avtalet. Tyskland och Norge har dragit in sitt stöd för att bekämpa skogsavverkningen i Brasilien eftersom landets president

uppenbarligen inte använder pengarna till det avsedda ändamålet. I Finland har ett importstopp av brasilianskt nötkött diskuterats.

Vänsterpartiet kräver därför att det nuvarande handelsavtalet med Mercosur stoppas och kräver bindande klimat- och miljöåtaganden i fortsatta förhandlingar. Regeringen bör verka för att stoppa handelsavtalet med Mercosur och kräva bindande klimat- och miljöåtaganden för fortsatta förhandlingar.

6.14.3 Tydliggör sanktioner om handelspartner inte håller åtaganden om hållbarhet

En annan brist i EU:s handelsavtal är att de inte fastslår vilka sanktioner som ska användas när ett land som Brasilien inte respekterar sina åtaganden. Kapitlet om hållbarhet blir därför tandlöst. Just därför är kritiken så massiv från alla de organisationer och personer som på allvar bryr sig om klimatet. Om Brasilien lämnar Parisavtalet, som de hotat att göra, skulle det inte påverka det ingångna avtalet eller leda till sanktioner. Detta är en uppenbar svaghet som Vänsterpartiet vill åtgärda.

Regeringen bör verka för att kapitlen om hållbarhet i de handelsavtal som EU ingår med andra länder ska stipulera sanktioner ifall parterna inte håller sina åtaganden.

6.14.4 Senast 2022 bör de svenska exportkrediterna i samtliga fossila verksamheter upphöra

Enligt regeringen ska det internationella exportfinansieringssystemet bidra till tydlig omställning och kraftigt minskade utsläpp av växthusgaser och verksamheten och kreditgivningen ska vara i linje med Parisavtalet och inte skapa inlåsnings i fossilberoende. Enligt regeringen görs detta bl.a. genom att man senast 2022 upphör med de svenska exportkrediterna till investeringar i prospektering och utvinning av fossila bränslen.

Vänsterpartiet välkomnar att regeringen avser att vidta åtgärder för att exportfinansieringssystemet ska vara i linje med Parisavtalet. Vi anser dock, i likhet med Naturskyddsföreningen, att ett stopp bör införas för samtliga fossila verksamheter, dvs. även för förädling och kraftgenerering inom fossila verksamheter.

Senast 2022 ska enligt Vänsterpartiet de svenska exportkrediterna till investeringar i samtliga fossila verksamheter, inklusive förädling och kraftgenerering, upphöra.

6.14.5 IMF:s och Världsbankens verksamhet bör anpassas till Agenda 2030

I december 2017 meddelade Världsbankens dåvarande chef Jim Yong Kim att banken efter 2019 skulle upphöra med låneprojekt till gas- och oljeutvinning samt borrhning och drift av oljebrunnar. Banken meddelade också att den kommer att använda sig av ett skuggpris på koldioxid i de ekonomiska analyserna av alla projekt i sektorer med höga utsläpp.

Bankens besked bedöms som viktiga av flera miljöorganisationer som pekar på att många satsningar inte skulle bli av utan stöd från Världsbanken och att banken tidigare gjort stora investeringar i sektorn. Samtidigt finns det mycket kvar att göra i Världsbankens miljö- och klimatarbete. Löftet innebär inget totalt stopp av finansiering för projekt som rör fossila bränslen eller fossil energi. Bland annat undantas byggandet av gas- och oljeledningar och lån till fattiga länder för sådana investeringar under vissa förutsättningar. Lån via mellanhänder omfattas inte heller. På den vägen finansierar

Världsbanken indirekt byggandet av kolkraftverk i länder som Bangladesh, Indien och Filippinerna. Vänsterpartiet menar att dessa s.k. Bretton Woods-institutioner i högre grad bör sträva i samma riktning och att den riktningen bör styras av Agenda 2030.

Regeringen bör verka för att IMF:s och Världsbankens verksamhet anpassas till Agenda 2030. I Vänsterpartiets motion 2021/22:921 En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling föreslår vi detta samt en mängd andra åtgärder för en hållbar utveckling.

6.14.6 Stärk företagens klimat- och miljöansvar utomlands

För att tydliggöra företagens miljö- och klimatansvar bör även ett klimat- och miljöperspektiv anläggas på de förslag som regeringen arbetar fram. Det kan ske med utgångspunkt i environmental due diligence, ett verktyg som liknar human rights due diligence, men där miljö- och klimatperspektivet är vägledande. Regeringen bör utreda möjligheten att även införa klimat- och miljöperspektiv enligt environmental due diligence i regelverken för företags agerande utomlands.

6.15 Sverige inför COP 26 och kommande globala förhandlingar

FN:s klimatkonferens 2021 är den 26:e i ordningen (COP 26) och planeras att hållas i november i Glasgow i Skottland. Vid mötet bedöms ett antal frågor att stå i fokus. Till dessa frågor hör klimatfinansiering, gemensamma tidsramar för nationella åtaganden för utsläppsminskningar, regler för rapportering av utsläpp och finansiering, klimatanpassning samt reglering av handel med utsläppsrätter. Vänsterpartiet anser att Sverige inför och under klimatmötet bör driva nedanstående åtgärder.

6.15.1 Sverige bör presentera eget nationellt klimatåtagande

Som tidigare nämnts har Sverige, i likhet med de andra tidigt industrialiserade länderna, ett stort historiskt ansvar för utsläppen som ackumulerats i atmosfären. Vid klimatförhandlingarna i Paris 2015 var dock den svenska positionen densamma som EU:s när det gäller utlovade utsläppsminskningar. Sverige intog därmed en position om att utsläppen ska minska med 40 procent till 2030, vilket enligt Vänsterpartiet är helt otillräckligt för att ta sitt historiska ansvar för klimatförändringen. FN:s sekretariat för klimatkonventionen samt flera organisationer och oberoende forskare har konstaterat att de samlade klimatbidragen inte alls räcker för att förhindra en global temperaturhöjning till max 2 grader.

Alla parter till Parisavtalet har nationellt fastställda klimatåtaganden (NDC, Nationally Determined Contributions) som de ska leva upp till. EU har ett gemensamt åtagande med ett klimatmål till 2030. I stället för att Sverige står bakom EU:s NDC, dvs. löften om vad man avser att göra för att minska utsläppen av växthusgaser, bör Sverige därutöver presentera ett eget nationellt klimatbidrag.

Sverige bör presentera ett nationellt klimatbidrag, s.k. NDC, som kompletterar och går utöver EU:s. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.15.2 Möjliggör överföring av grön teknik

För att utvecklingsländer ska ha några möjligheter att bromsa sina egna utsläpp och samtidigt utvecklas behöver de få tillgång till modern miljöteknik. Genom att förändra

patentlagstiftningen skulle tekniköverföring gynnas. Innovationerna inom förnybar teknik, jordbruk och datamodellering i syfte att förutsäga väder osv. finns ofta koncentrerade hos företag inom den rika delen av världen. När utvecklingsländer vill utveckla tekniker för förnybar energi och hållbar livsstil, t.ex. genom att bygga ut vindkraften, måste de antingen betala dyra patentlicenser eller använda gammal teknik där patenträtten gått ut. De har helt enkelt inte råd med den modernaste och miljövänligaste tekniken.

Ett center för tekniköverföring har visserligen inrättats (CTCN i Köpenhamn) men det saknas i stor utsträckning konkreta politiska initiativ för att underlätta tekniköverföring till utvecklingsländer. Sverige borde ta liknande initiativ och driva på EU och andra industriländer så att en storskalig tekniköverföring kan komma till stånd. Det skulle bl.a. kunna göras genom en reform av bestämmelser kring patent och immaterialrätt för vissa utvalda tekniker. Sverige bör, i internationella klimatförhandlingar och andra forum, verka för att miljöteknik och vissa livsmedelstekniker som begränsar klimatförändringen ges liknande undantag som finns inom TRIPS-avtalet gällande livsbesparande mediciner. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.15.3 Inkludera klass- och genusperspektivet i klimatförhandlingar

Klimatpolitiken måste vara inkluderande. I den internationella regleringen och styrningen av klimatpolitiken saknas ofta klass- och genusanalys. De rika ländernas historiska ansvar för klimatkrisen måste tydligare uppmärksammas och adresseras. Hur flickor och kvinnor drabbas av klimatförändringen skiljer sig från hur pojkar och män påverkas men uppmärksammas inte i samma utsträckning. På samma sätt brister det ofta i analyser när det gäller att ta till vara flickors och kvinnors erfarenheter i klimatomställningen.

Sverige bör i internationella klimatförhandlingar och övriga forum som berör klimatfrågan uppmärksamma de globala skillnaderna liksom klass- och genusaspekter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör verka för att stärka det feministiska perspektivet i EU:s gemensamma åtaganden inför COP 26 och inför kommande globala forum. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör verka för att klimatpolitiken i internationella förhandlingar och andra forum bidrar till att öka flickors och kvinnors inflytande och delaktighet i klimatarbetet, och samtidigt stärka skyddet av dem som försvarar sin mark, miljön och de mänskliga rättigheterna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör verka för att flickors och kvinnors rätt till utbildning, mark och andra naturresurser samt rätten till rent vatten, sanitet och hygien sätts i centrum i det globala arbetet för klimatanpassning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.16 Klimatanpassning

IPCC:s senaste delrapport konstaterar att människans utsläpp av växthusgaser leder till mer extremväder. Risker för den typ av extrema skyfall som drabbade Tyskland och Belgien under sommaren 2021 kommer att öka. Likaså risken för värmeböljor som i Kanada och Sicilien under året samt därtill förhöjd risk för skogsbränder. Extrema

väderhändelser kommer även att i ökad utsträckning ske i Sverige. Norra Europa kommer enligt IPCC att få kraftigt ökad nederbörd redan inom de närmaste decennierna oavsett om vi minskar utsläppen eller inte. Många kommuner kommer att behöva rusta för att klara perioder med stora regnmängder och perioder med värmeböljor. Kommunerna har i dag ett betydande ansvar för att denna upprustning sker. Det kan handla om att rusta vatten- och avloppssystemen, säkerställa kylsystem på äldreboenden, anpassa boende eller fysiska skyddsåtgärder för höga vattennivåer. Vänsterpartiet vill inte frånta kommunerna ansvar för att bättre rusta samhället för klimatkrisen men anser att staten i ökad utsträckning bör stärka det ekonomiska stödet för ett starkare förebyggande arbete. Kommunerna har i dag ett mycket stort eftersläpande behov av åtgärder för klimat-anpassning. Behovet kommer inte minst att öka med anledning av framtida stora infrastruktursatsningar. Det statliga stödet bör eftersträva lösningar för att förhindra ras, skred, slamströmmar, erosion och översvämningar. Enligt en nyligen publicerad rapport bedöms översvämningar preliminärt utgöra den största samhällsekonomiska riskkostnaden.

Nooshi Dadgostar (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Tony Haddou (V)

Maj Karlsson (V)

Karin Rågsjö (V)

Håkan Svenneling (V)

Jessica Wetterling (V)

Jens Holm (V)